

อธิบายเปรียบเทียบลักษณะท่าราชองครุโนรา

ลักษณะท่าราชองครุโนราภาคใต้จะมีความแตกต่างกัน ครูแต่ละท่านจะราโนราเพลงครุไม่เหมือนกัน จะขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถที่ได้รับการฝึกฝนกันมา เพราะฉะนั้นในบทนี้ข้าพเจ้าได้เลือกครุโนรามา 5 ท่าน เพื่อเปรียบเทียบลักษณะท่าราชองครุทั้ง 5 ท่าน ครูที่คัดเลือกมา มีดังนี้

1. โนรายก ชูบัว ศิลปินแห่งชาติสาขากาการแสดง (โนรา) ปี พ.ศ. 2530 บ้างเดิมเป็นคนจังหวัดพัทลุงแล้วแต่งงานมาอยู่ที่อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา ได้รับการฝึกหัดโนราจากโนราวัน จังหวัดนครศรีธรรมราช โนรายกเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถเป็นอย่างมากในท่าราชองครุ ได้เผยแพร่การแสดงโนราจนเป็นที่นิยมแพร่หลาย และรู้จักกันเป็นอย่างดีในภาคใต้
2. โนราละออง อาทวยศิลป์ เป็นหัวหน้าคณะโนรา เป็นคนจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้รับการฝึกหัดท่าราชองครุมาจากโนราหัวดเฒ่า จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในท่าราชองครุเป็นอย่างดี และมีลูกศิษย์เพื่อสืบทอดท่าราชองครุมากมาย
3. โนราเลื่อน มณีศิลป์ เป็นหัวหน้าคณะโนรา เป็นคนจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นผู้ที่มีท่าราชองครุเป็นเอกลักษณ์ของตนเองได้เผยแพร่การแสดงโนรามามากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรำนองครุ
4. โนราช่วง มณีเนตร เป็นหัวหน้าคณะโนรา เป็นคนจังหวัดนครศรีธรรมราชได้รับการถ่ายทอดท่าราชองครุมาจากขุนอุปถัมภ์นราการ เป็นผู้ซึ่งสืบทอดท่าราชองครุมาช้านาน และได้ถ่ายทอดท่าราชองครุให้กับลูกศิษย์มากมาย โดยเฉพาะได้ถ่ายทอดให้กับลูกสาวถึง 2 คน เป็นผู้ซึ่งสืบทอดท่าราชองครุ
5. โนราสาราช นาคะวิโรจน์ เป็นหัวหน้าศูนย์วัฒนธรรมวิทยาลัยครูสงขลา ได้เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทยทั้งในและนอกประเทศจนเป็นที่รู้จักกันอย่าง

แพร่หลาย มีลักษณะท่ารำโหรที่สวยงาม ได้รับการถ่ายทอดท่ารำมาจากขุนอุปถัมภ์
นรากร และยังเป็นผู้ที่ถ่ายทอดท่ารำโหรให้กับลูกศิษย์มากมาย

ในบทนี้ได้เปรียบเทียบท่ารำของครูโหรแต่ละท่าน โดยยึดท่ารำของ
โหรายกเป็นหลักในการเปรียบเทียบ และมีเกณฑ์ที่คัดเลือกครูทั้ง 5 ท่าน ดังต่อไปนี้

1. มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป
2. เลิกรำโหรเพื่อการค้า
3. มีความรู้ความสามารถทางด้านท่ารำโหรเป็นอย่างดี
4. เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในชุมชน
5. มีลูกศิษย์ในการสืบทอดท่ารำโหรมากมาย
6. เป็นคณะโหรที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช และ
จังหวัดสงขลา เพราะทั้งสองจังหวัดนี้มีความเจริญรุ่งเรือง
ทางด้านท่ารำโหรมาช้านาน
7. ครูโหรทั้ง 5 ท่าน มีท่ารำโหรใน 3 เพลงแตกต่างกัน
อย่างมีนัยที่สำคัญ

วิธีการเปรียบเทียบท่ารำทั้ง 3 เพลงในบทนี้ จะใช้วิธีการดังนี้

1. เปรียบเทียบการเรียงท่ารำและการเรียกชื่อท่ารำในแต่ละเพลง จะ
ใช้การเปรียบเทียบเป็นตารางและพรรณาวិเคราะห์ประกอบตาราง แล้วสรุป
2. เปรียบเทียบลักษณะท่ารำในแต่ละเพลง จะใช้วิธีการอธิบายและ
พรรณาวิเคราะห์ พร้อมทั้งมีภาพประกอบท่ารำนั้น ๆ ได้แยกลักษณะท่ารำเป็น
ลักษณะมือ ลักษณะเท้า ลักษณะตัวและไหล่ และลักษณะศีรษะ

เปรียบเทียบท่ารำเพลงครู

1 เปรียบเทียบลำดับท่ารำ ซึ่งจะเปรียบเทียบเป็นตารางดังต่อไปนี้
ตารางการเปรียบเทียบลักษณะท่ารำ

ท่าที่	ครูยก	ครูละออง	ครูเลื่อน	ครูช่วง	ครูสารวัช
1	ท่าเทพนม	ท่าเทพนม	ท่าเทพนม	ท่าเทพนม	ท่าเทพนม
2	ท่าพรหมเทวะ	ท่าพวงดอกไม้	ท่าพรหมสี่หน้า	ท่าเขาควาง	ท่าเขาควาง
3	ท่าเขาควาง	ท่าเทียมพก	ท่าแม่ลายกนก	ท่าบัวบาน	ท่ากின்ற
4	ท่าชูชาย	ท่าสอดสร้อย	ท่าสอดสร้อย	ท่ายุงพื้หนาง	ท่าจับระบำ
5	ท่าชูพวงมาลา	ท่าเขาควาง	ท่าพาลาเพียง ไหล	ท่าโคมเวียน	ท่าลงฉาก
6	ท่าพวงมาลา	ท่าเพียงป่า	ท่าบัวตูม	ท่าโสภา	ท่าฉากน้อย
7	ท่าร้อยพวง มาลา	ท่าปลดปลง	ท่าบัวแยม	ท่าจับหน้า	ท่าพาลา
8	ท่าหมุนให้ เป็นวง	ท่าจับข้าง	ท่าบัวบาน	ท่าจับข้าง	ท่าบัวตูม
9	ท่าพาลาเพียง ไหล	ท่าวงหน้า	ท่าแมงมุม ชักใย	ท่าเสด็จ	ท่าบัวบาน
10	ท่ายุงพื้หนาง	ท่าเสมอหน้า	ท่าพิศมัย เรียงหมอน	ท่าชยี่รายไม้	ท่าบัวคลี่
11	ท่าชูสูงเสมอ หน้า	ท่าข้างประ สาหง่า	ท่าเขาควาง	ท่าพวงมาลัย	ท่าบัวแยม
12	ท่ากின்ற เสียบถ้ำ	ท่าเพลงรำ	ท่าช้หนอน	ท่าเสื่อลาก หาง	ท่าแมงมุม ชักใย

จากการได้ศึกษาลักษณะท่าราและการเรียงลำดับท่าราใน เพลงครู ทำให้เห็นลักษณะความเหมือนและแตกต่างกันในแต่ละท่า ซึ่งจะเปรียบเทียบลักษณะการเรียงลำดับท่าของแต่ละครูซึ่งจะสรุปได้ดังนี้

- มีท่าที่เหมือนกันของครูทั้ง 5 ท่านอยู่เพียงท่าเดียว คือท่าที่ 1 เรียกว่า ท่าเทพนม

- มีการเรียงลำดับท่าที่เหมือนกันของครู 2 ท่าน 2 ท่า คือ ท่าที่ 2 ของครูชวง และครูสาราช เรียกว่าท่า เขาควาง และท่าที่ 4 ของครู ละอองและครูเลื่อน เรียกว่า ท่าสอดสร้อย

นอกจากนี้จะมีการเรียงลำดับท่าที่ต่างกันทั้งหมด

2. เปรียบเทียบลักษณะท่ารา ในเพลงครูของครูแต่ละท่านจะมีความแตกต่างกันมากที่เดียว ซึ่งจะเปรียบเทียบให้เห็นดังต่อไปนี้

ท่าที่ 1

- ครูยก เรียกชื่อท่าราท่านี้ว่า "ท่าเทพนม"

โครงสร้างลักษณะท่ารา

มือและแขน มือทั้งสองประกบชิดติดกันอยู่ระดับอก ให้มือทั้งสองข้างที่ประกบชิดติดกัน ห่างจากอกเล็กน้อย
 เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ให้ส้นเท้าของขาที่ยกอยู่ ครึ่งแข้งของขาที่ยืน
 ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมามี ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี
 ศีรษะ ตรง

- ครูละออง เรียกชื่อท่าราท่านี้ว่า "ท่าเทพนม"

โครงสร้างลักษณะท่ารา

มือและแขน มือทั้งสองประกบชิดติดกันอยู่ระดับอก ให้มือทั้งสองข้างที่ประกบชิดติดกัน ห่างจากอกเล็กน้อย
 เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ให้ส้นเท้าของขาที่ยกอยู่ ครึ่งแข้งของขาที่ยืน
 ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมามี ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี
 ศีรษะ ตรง

- ครูเลื่อน เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าเทพนม"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือทั้งสองประกบชิดติดกันอยู่ระดับอก ให้มือทั้งสองข้างที่ประกบชิดติดกัน ห่างจากอกเล็กน้อย

เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ให้ส้นเท้าของขาที่ยกอยู่ ครึ่งแข้งของขาที่ยืน

ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาดึงไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี

ศีรษะ ตรง

- ครูช่วง เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าเทพนม"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือทั้งสองประกบชิดติดกันอยู่ระดับอก ให้มือทั้งสองข้างที่ประกบชิดติดกัน ห่างจากอกเล็กน้อย

เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ให้ส้นเท้าของขาที่ยกอยู่ ครึ่งแข้งของขาที่ยืน

ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาดึงไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี

ศีรษะ ตรง

- ครูสาโรช เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าเทพนม"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือทั้งสองประกบชิดติดกันอยู่ระดับอก ฝ่ามือทั้งสองข้างที่ประกบชิดติดกัน ห่างจากอกเล็กน้อย

เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ฝ่าเท้าของขาที่ยกอยู่ครึ่งแข้งของขาที่ยืน

ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมามาถึงไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี

ศีรษะ ตรง

ครูยก	ครูละออง	ครูเลื่อน	ครูช่วง	ครูสาโรช
ท่าเทพนม	ท่าเทพนม	ท่าเทพนม	ท่าเทพนม	ท่าเทพนม

ท่าที่ 2

- ครูยก เรียกชื่อท่าว่าท่านี้ว่า "ท่าพรหมเทวะ"

โครงสร้างลักษณะท่า

มือและแขน มือขวาดึงวงบนระดับศีรษะให้ปลายนิ้วชี้
 เข้าหาศีรษะ มือซ้ายดึงวงล่างระดับ
 สะเอว ให้ปลายนิ้วชี้ขึ้นด้านบน
 เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ให้ส้นเท้าของขาที่ยกอยู่
 ครึ่งแข้งของขาที่ยืน
 ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาถึง
 ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะ
 ดนตรี
 ศีรษะ เอียงขวา

- ครูละออง เรียกชื่อท่าว่าท่านี้ว่า "ท่าพวงดอกไม้"

โครงสร้างลักษณะท่า

มือและแขน มือทั้งสองจับคว่ำๆ ไขว้มือกันโดยใช้ข้อมือ
 ประสานกันให้มือขวาทับมือซ้าย ปลายจับ
 ชี้นล่าง ทั้งสองมืออยู่ระดับหน้า
 เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ให้ส้นเท้าของขาที่ยกอยู่
 ครึ่งแข้งของขาที่ยืน
 ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาถึง
 ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะ
 ดนตรี
 ศีรษะ ตรง

- ครูเลื่อน เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าพรหมสีหน้า"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือทั้งสองแบหงายยกขึ้นระดับศีรษะ ฝ่ามือหงายขึ้นด้านบน ปลายนิ้วชี้ออกด้านข้าง งอศอกให้ข้อศอกทำมุม 90 องศา ยกขึ้นด้านหน้า ให้สันเท้าของขาที่ยกอยู่ ครึ่งแข้งของขาที่ยืน

ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาถึงไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี

ศีรษะ ตรง

- ครูชวง เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าเขาควาย"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือทั้งสองข้างตั้งวงบนระดับศีรษะ ฝ่ามือหงายขึ้นด้านบนปลายนิ้วชี้เข้าหาศีรษะงอศอกให้ข้อศอกทำมุม 90 องศา ยกขึ้นด้านหน้า ให้สันเท้าของขาที่ยกอยู่ ครึ่งแข้งของขาที่ยืน

ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาถึงไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี

ศีรษะ ตรง

- ครูสาโรช เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าเขาควาย"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

- มือและแขน มือทั้งสองข้างตั้งวงพระดับศีรษะ ำให้ฝ่ามือหงายขึ้นด้านบนปลายนิ้วชี้ ำหาศีรษะงอดศอกให้ข้อศอกท่ำมุม 90 องศา ยกขึ้นด้านหน้า ำให้สันเท้าของขาที่ยกอยู่ครึ่งแฉ่งของขาที่ยืน
- เท้า
- ตัวและไหล่ ดิ่งไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมำถึงไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี
- ศีรษะ ตรง

ครูยก	ครูละออง	ครูเลื่อน	ครูช่วง	ครูสาโรช
ท่าพรหมเทวะ	ท่าพวงดอกไม้	ท่าพรหมสี่หน้า	ท่าเขาควาย	ท่าเขาควาย

ท่าที่ 3

- ครูยก เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าเขาควาย"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือทั้งสองข้างตั้งวงบนระดับศีรษะ ให้ฝ่ามือหงายขึ้นด้านบนปลายนิ้วชี้เข้าหาศีรษะ งอศอกให้ข้อศอกทำมุม 90 องศา ยกขึ้นด้านหน้า ให้สันเท้าของขาที่ยกอยู่ครึ่งแข้งของขาที่ยืน

เท้า

ตัวและไหล่ ตั้งไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมามาตั้งไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี

ศีรษะ ตรง

- ครูละออง เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าเพ็ญพก"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือทั้งสองข้างตั้งวงล่างระดับสะเอวให้ปลายนิ้วชี้ขึ้นด้านบน มือทั้งสองข้างห่างกันประมาณ 1 คืบ

เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ให้สันเท้าของขาที่ยกอยู่ครึ่งแข้งของขาที่ยืน

ตัวและไหล่ ตั้งไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมามาตั้งไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี

ศีรษะ ตรง

- ครูเลื่อน เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าแม่ลายกนก"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือทั้งสองข้างจับระดับอก ให้ปลายนิ้วชี้
เข้าหากัน และห่างจากอกประมาณ 1
ศอก

เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ให้ส้นเท้าของขาที่ยกอยู่
ครึ่งแข้งของขาที่ยืน

ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาถึง
ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะ
ดนตรี

ศีรษะ ตรง

- ครูชวง เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าบัวบาน"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือทั้งสองประกบกันโดยให้ข้อมือชิดติดกัน
ฝ่ามือแบออกแล้วกางนิ้วออกให้เป็นลักษณะ
วงกลม นิ้วทุกนิ้วเหยียดตึง

เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ให้ส้นเท้าของขาที่ยกอยู่
ครึ่งแข้งของขาที่ยืน

ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาถึง
ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะ
ดนตรี

ศีรษะ ตรง

- ครูสาโรช เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่ากินนร"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือซ้ายตั้งวางบนระดับศีรษะ ให้ปลายนิ้วชี้
เข้าหาศีรษะ มือขวาจับหางแขนตั้งส่ง
ไปด้านหลัง

เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ให้ส้นเท้าของขาที่ยกอยู่
ครึ่งแข้งของขาที่ยืน

ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาถึง
ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะ
ดนตรี

ศีรษะ เอียงขวา

ครูยก	ครูละออง	ครูเลื่อน	ครูช่วง	ครูสาโรช
ท่าเขาควาย	ท่าเทียมพก	ท่าแม่ลายกนก	ท้านั้วบาน	ท่ากินนร

ท่าที่ 4

- ครูยก เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าชูชาย"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือขวาตั้งวงบนระดับศีรษะให้ปลายนิ้วชี้
เข้าหาศีรษะ มือซ้ายจับคว่าแขนตั้ง
ระดับไหล่

เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ให้ส้นเท้าของขาที่ยกอยู่
ครึ่งแข้งของขาที่ยืน

ตัวและไหล่ ตั้งไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาถึง
ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะ
ดนตรี

ศีรษะ เอียงซ้าย

- ครูละออง เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าสอดสร้อย"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือขวาจับคว่าวงอแขนระดับหน้า ปลายนิ้ว
ชี้ลงพื้น มือซ้ายตั้งวงบนระดับศีรษะ ให้
ปลายนิ้วชี้เข้าหาศีรษะ

เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ให้ส้นเท้าของขาที่ยกอยู่
ครึ่งแข้งของขาที่ยืน

ตัวและไหล่ ตั้งไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาถึง
ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะ
ดนตรี

ศีรษะ เอียงซ้าย

- ครูเลื่อน เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าสอดสร้อย"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน	มือขวาจับคว้างอแขนระดับหน้า ปลายจับ ชี้ลงพื้น มือซ้ายตั้งวงบระดับศีรษะ ให้ ปลายนิ้วชี้เข้าหาศีรษะ
เท้า	ยกขึ้นด้านหน้า ให้สันเท้าของขาที่ยกอยู่ ครึ่งแข้งของขาที่ยืน
ตัวและไหล่	ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาถึง ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะ ดนตรี
ศีรษะ	เอียงซ้าย

- ครูชวง เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่ายุงพ้อนหาง"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน	มือทั้งสองข้างจับส่งหลังแขนดึง
เท้า	ยกขึ้นด้านหน้า ให้สันเท้าของขาที่ยกอยู่ ครึ่งแข้งของขาที่ยืน
ตัวและไหล่	ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาถึง ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะ ดนตรี
ศีรษะ	ตรง

- ครูสาโรช เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าจักรพรรมา"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือซ้ายตั้งวงหน้าระดับปลายคางให้ปลายนิ้วชี้เข้าหาปาก มือขวายกขึ้นระดับศีรษะให้ฝ่ามือหงายขึ้น ปลายนิ้วชี้ออกด้านข้างงอแขนให้ข้อศอกทามุม 90 องศา

เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ให้ส้นเท้าของขาที่ยกอยู่ครึ่งแข้งของขาที่ยืน

ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมามีไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี

ศีรษะ เอียงขวา

ครูยก	ครูละออง	ครูเลื่อน	ครูชวง	ครูสาโรช
ท่าชูชาย	ท่าสอดสร้อย	ท่าสอดสร้อย	ท่ายุงพื่อนหาง	ท่าจักรพรรมา

ท่าที่ 5

- ครูยก เรียกชื่อท่าว่าท่านี้ว่า "ท่าชูพวงมาลา"

โครงสร้างลักษณะท่าว่า

มือและแขน มือขวาจับคว้างอแขนระดับหน้า ปลายจับ
ขี้ผึ้งพื้น มือซ้ายตั้งวงบพระดับศีรษะ ำให้
ปลายนิ้วชี้ ำหาศีรษะ

เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ำให้สันเท้าของขาที่ยกอยู่
ครึ่งแข้งของขาที่ยืน

ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมำถึง
ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะ
ดนตรี

ศีรษะ เอียงซ้าย

- ครูละเอียดอง เรียกชื่อท่าว่าท่านี้ว่า "ท่าเขาควาย"

โครงสร้างลักษณะท่าว่า

มือและแขน มือทั้งสองข้างตั้งวงบพระดับศีรษะ ำให้
ฝ่ามือหงายขึ้นด้านบนปลายนิ้วชี้ ำหา
ศีรษะ งอดอกำให้ข้อศอกทำมุม 90 องศา

เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ำให้สันเท้าของขาที่ยกอยู่
ครึ่งแข้งของขาที่ยืน

ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมำถึง
ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะ
ดนตรี

ศีรษะ ตรง

- ครูเลื่อน เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าพาลาเพียงไหล่"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือทั้งสองลงฝ่ายฝ่ามือยกขึ้นให้ข้อมืออยู่ระดับไหล่ ปลายนิ้วชี้ ออกด้านข้าง งอศอกให้ได้มุม 90 องศา

เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ให้ส้นเท้าของขาที่ยกอยู่ ครึ่งแข้งของขาที่ยืน

ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาถึง ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี

คีรชษ

ตรง

- ครูช่วง เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าโคมเวียน"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือทั้งสองข้างตั้งวงหน้าระดับอก ให้ ปลายนิ้วชี้เข้าหากัน มือทั้งสองข้างอยู่ ห่างจากอกประมาณ 1 ศอก

เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ให้ส้นเท้าของขาที่ยกอยู่ ครึ่งแข้งของขาที่ยืน

ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาถึง ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี

คีรชษ

ตรง

- ครูสาโรช เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าลงฉาก"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือทั้งสองข้างตั้งวงบนระดับศีรษะ (หรือจะท่าทำอื่น ๆ ก็ได้ เพราะท่านี้จะไม่เห็นที่มือ แต่เห็นที่เท้า)

เท้า จะก้าวขาและย่อเข่าลงให้เป็นมุม 90 องศาที่เข่า

ตัวและไหล่ ตั้งไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาถึงไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี

ศีรษะ ตรง

ครูยก	ครูละออง	ครูเลื่อน	ครูช่วง	ครูสาโรช
ท่าชูพวงมาลา	ท่าเขาควาง	ท่าพาลา เพียงไหล่	ท่าโคมเวียน	ท่าลงฉาก

ท่าที่ 6

- ครูยก เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าพวงมาลา"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน	มือทั้งสองจับคว่ำไขว้มือกันโดยไขว้ข้อมือประสานกันให้มือขวาทับมือซ้าย ปลายจับชี้ลงล่าง ทั้งสองมืออยู่ระดับหน้า
เท้า	ยกขึ้นด้านหน้า ให้ส้นเท้าของขาที่ยกอยู่ครึ่งแข้งของขาที่ยืน
ตัวและไหล่	ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาถึงไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี
ศีรษะ	ตรง

- ครูละออง เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าเพียงป่า"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน	มือทั้งสองจับหงายด้านข้าง ให้ปลายจับชี้ขึ้นด้านบน ระดับไหล่ ยื่นแขนออกด้านข้าง ให้ข้อศอกทามุม 90 องศา
เท้า	ยกขึ้นด้านหน้า ให้ส้นเท้าของขาที่ยกอยู่ครึ่งแข้งของขาที่ยืน
ตัวและไหล่	ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาถึงไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี
ศีรษะ	ตรง

- ครูเลื่อน เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าบัวตูม"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน	มือทั้งสองข้างประกบชิดกันระดับหน้า (คล้ายท่าพนมมือ) อยู่ห่างจากหน้า ประมาณ 1 ศอก
เท้า	ยกขึ้นด้านหน้า ให้ส้นเท้าของขาที่ยกอยู่ ครึ่งแข้งของขาที่ยืน
ตัวและไหล่	ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาถึง ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะ ดนตรี
ศีรษะ	ตรง

- ครูช่วง เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าโสภา"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน	มือซ้ายตั้งวงหน้าระดับปาก มือขวายกขึ้น ขึ้นระดับศีรษะให้ฝ่ามือแบหงายขึ้นด้านบน ปลายนิ้วชี้ออกด้านข้าง งอแขนให้ข้อศอก ทามุม 90 องศา
เท้า	ยกขึ้นด้านหน้า ให้ส้นเท้าของขาที่ยกอยู่ ครึ่งแข้งของขาที่ยืน
ตัวและไหล่	ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาถึง ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะ ดนตรี
ศีรษะ	ตรง

- ครูสาโรช เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าฉากน้อย"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือซ้ายตั้งวงบนระดับปลายคาง มือขวา ยกขึ้นระดับศีรษะให้ฝ่ามือแบหงายขึ้นด้านบน ปลายนิ้วชี้ออกด้านข้าง งอแขนให้ข้อศอกทามุม 90 องศา

เท้า ยกขึ้นด้านข้างให้ขนานกับพื้น ให้ขาส่วนหน้าหันลงพื้น ปลายเท้าชี้ไปด้านหลัง

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางขวา

ศีรษะ เอียงขวา

ครูยก	ครูลยอง	ครูเลื่อน	ครูช่วง	ครูสาโรช
ท่าพวงมาลา	ท่าเพียงป่า	ท่าบัวตูม	ท่าโรสภา	ท่าฉากน้อย

ท่าที่ 7

- ครูยก เรียกชื่อท่าว่า "ท่าร้อยพวงมาลา"

โครงสร้างลักษณะท่า

มือและแขน มือขวาจับคว่ำระดับหน้า ให้ปลายจับชี้ลงพื้น มีซ้ายตั้งวงล่างระดับสะเอว ให้ปลายนิ้วชี้ขึ้นด้านบน

เท้า ยกขึ้นด้านข้าง ให้ด้านหน้าของขาคว่ำลงพื้น อยู่ระดับสะเอว ปลายขาชี้ไปด้านหลัง

ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาถึงไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี

ศีรษะ ตรง

- ครูละออง เรียกชื่อท่าว่า "ท่าปลดปลง"

โครงสร้างลักษณะท่า

มือและแขน มือขวาจับหงายงอแขนด้านข้างระดับสะเอว ให้ปลายจับชี้ขึ้นด้านบน มือซ้ายตั้งวงล่างระดับสะเอว ปลายนิ้วชี้ขึ้นด้านบน

เท้า ยกขึ้นด้านข้าง ให้ด้านหน้าของขาคว่ำลงพื้น อยู่ระดับสะเอว ปลายขาชี้ไปด้านหลัง

ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาถึงไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี

ศีรษะ เอียงขวา

- ครูเสือน เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าบัวแย้ม"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือทั้งสองข้างประกบชิดกันระดับหน้า ให้ปลายนิ้วแยกออกจากกันเล็กน้อย

เท้า ยกขึ้นด้านข้าง ให้ด้านหน้าของขาคว่ำลงพื้น อยู่ระดับสะเอว ปลายขาชี้ไปด้านหลัง

ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาดึงไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี

ศีรษะ ตรง

- ครูช่วง เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "จับหน้า"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือขวาจับคว่ำระดับหน้าให้ปลายนิ้วชี้ลงพื้น มือซ้ายตั้งวงบนระดับศีรษะ ให้ปลายนิ้วชี้เข้าหาลำตัว

เท้า ยกขึ้นด้านข้าง ให้ด้านหน้าของขาคว่ำลงพื้น อยู่ระดับสะเอว ปลายขาชี้ไปด้านหลัง

ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาดึงไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี

ศีรษะ เอียงซ้าย

- ครูสาโรช เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าจับหน้า"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือขวาจับคว่ำระดับหน้าให้ปลายจับชี้ลงพื้น
มือซ้ายตั้งวงบระดับศีรษะ ให้ปลายนิ้วชี้
เข้าทาลาดัว

เท้า ยกขึ้นด้านข้าง ให้ด้านหน้าของขาคว่ำ
ลงพื้น อยู่ระดับสะเอว ปลายขาชี้ไปด้าน
หลัง

ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมามาถึง
ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี

ศีรษะ เอียงซ้าย

ครูยก	ครูละออง	ครูเลื่อน	ครูช่วง	ครูสาโรช
ท่าร้อยพวง มาลา	ท่าปลดปลง	ท่าบัวแย้ม	ท่าจับหน้า	ท่าพาลา

ท่าที่ 8

- ครูยก เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าหมุนให้เป็นวง"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือทั้งสองข้างตั้งวงสว่างระดับสะเอวให้
ปลายจีบชี้เข้าหากัน อยู่ห่างจากสะเอว
ประมาณ 1 คอก

เท้า ยกขึ้นด้านข้าง ให้ด้านหน้าของขาคว่ำ
ลงพื้น อยู่ระดับสะเอว ปลายขาชี้ไปด้าน
หลัง

ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาถึง
ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะ
ดนตรี

ศีรษะ ตรง

- ครูละออง เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าจีบข้าง"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือทั้งสองจีบหงายด้านข้างระดับสะเอว
ให้ปลายจีบชี้ขึ้นด้านบน งอแขน

เท้า ยกขึ้นด้านข้าง ให้ด้านหน้าของขาคว่ำ
ลงพื้น อยู่ระดับสะเอว ปลายขาชี้ไปด้าน
หลัง

ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาถึง
ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี

ศีรษะ ตรง

- ครูเลื่อน เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าบัวบาน"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

- มือและแขน มือทั้งสองประกบกันโดยให้ข้อมือชิดติดกัน ฝ่ามือหงายออกแล้วกางนิ้วออกให้เป็น ลักษณะวงกลม นิ้วทุกนิ้วเหยียดตรง
- เท้า ยกขึ้นด้านข้าง ให้ด้านหน้าของขาคว่ำ ลงพื้น อยู่ระดับสะเอว ปลายขาชี้ไปด้านหลัง
- ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมามี ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี
- ศีรษะ ตรง

- ครูช่วง เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าจับข้าง"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

- มือและแขน มือทั้งสองจับหงายด้านข้างระดับสะเอว ให้ปลายนิ้วชี้ขึ้นด้านบน งอแขน
- เท้า ยกขึ้นด้านข้าง ให้ด้านหน้าของขาคว่ำ ลงพื้น อยู่ระดับสะเอว ปลายขาชี้ไปด้านหลัง
- ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมามี ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี
- ศีรษะ ตรง

- ครูสาโรช เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าบัวตูม"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือทั้งสองข้างประกบชิดกันระดับหน้า
(คล้ายท่าพนมมือ) อยู่ห่างจากหน้า
ประมาณ 1 ศอก

เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ให้ส้นเท้าของขาที่ยกอยู่
ครึ่งแข้งของขาที่ยืน

ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมามี
ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี

ศีรษะ ตรง

ครูยก	ครูละยอง	ครูเลื่อน	ครูช่วง	ครูสาโรช
ท่าหมุนให้เป็น วง	ท่าจับข้าง	ท่าบัวบาน	ท่าจับข้าง	ท่าบัวตูม

ท่าที่ 9

- ครูยก เรียกชื่อท่าว่าท่านี้ว่า "ท่าพาลาเพียงไหล่"

โครงสร้างลักษณะท่าว่า

มือและแขน มือทั้งสองลงกายฝ่ามือยกขึ้นให้ข้อมืออยู่ระดับไหล่ ปลายนิ้วชี้ออกด้านข้าง งอศอกให้ได้มุม 90 องศา

เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ให้ส้นเท้าของขาที่ยกอยู่ ครึ่งแข้งของขาที่ยืน

ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมามาถึง ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี

ศีรษะ ตรง

- ครูละออง เรียกชื่อท่าว่าท่านี้ว่า "ท่าวงหน้า"

โครงสร้างลักษณะท่าว่า

มือและแขน มือทั้งสองตั้งวงหน้าระดับอก ให้ปลายนิ้วชี้ขึ้นด้านบน

เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ให้ส้นเท้าของขาที่ยกอยู่ ครึ่งแข้งของขาที่ยืน

ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมามาถึง ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี

ศีรษะ ตรง

- ครูเลื่อน เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าแมงมุมชักใย"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือซ้ายตั้งวงหน้าระดับอก ให้ปลายนิ้วชี้ขึ้น
ด้านบน มือขวาจับตะแคงระดับอกให้
ปลายจับชี้ออกด้านซ้ายมือ แล้วดึงจับไป
ด้านข้างทางขวา

เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ให้ส้นเท้าของขาที่ยกอยู่
ครึ่งแข้งของขาที่ยืน

ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาถึง
ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี

ศีรษะ เอียงขวา

- ครูช่วง เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าเสด็จ"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือขวาดึงวงบนระดับศีรษะ ให้ปลายนิ้วชี้
เข้าหาศีรษะ มือซ้ายจับหงายแขนถึงด้าน
หน้าวางบนเข่าที่ยก

เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ให้ส้นเท้าของขาที่ยกอยู่
ครึ่งแข้งของขาที่ยืน

ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาถึง
ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี

ศีรษะ ตรง

- ครูสาโรช เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าบัวบาน"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือทั้งสองประกบกันโดยให้ข้อมือชิดติดกัน
ฝ่ามือหงายออกแล้วกางนิ้วออกให้เป็นลักษณะ
วงกลม นิ้วทุกนิ้วเหยียดตรง

เท้า ยกขึ้นด้านซ้าย ให้ด้านหน้าของขาขวา
ลงพื้น อยู่ระดับสะเอว ปลายขาชี้ไปด้านหลัง

ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาดึง
ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี

ศีรษะ ตรง

ครูยก	ครูละออง	ครูเลื่อน	ครูช่วง	ครูสาโรช
ท่าพาลาเพียง ไหล่	ท่าวงหน้า	ท่าแมงมุมชัก ใย	ท่าเสด็จ	ท่าบัวบาน

ท่าที่ 10

- ครูยก เรียกชื่อท่าว่าท่านี้ว่า "ท่ายุ่งพื่อนนาง"

โครงสร้างลักษณะท่า

มือและแขน มือทั้งสองข้างจับส่งหลังแขนตั้ง

เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ให้สันเท้าของขาที่ยกอยู่
ครึ่งข้างของขาที่ยืน

ตัวและไหล่ ตั้งไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาถึง

ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี

ศีรษะ ตรง

- ครูละออง เรียกชื่อท่าว่าท่านี้ว่า "ท่าเสมอน้ำ"

โครงสร้างลักษณะท่า

มือและแขน มือทั้งสองยกขึ้นระดับหน้า ฝ่ามือแบหงาย
ให้ปลายนิ้วชี้ออกไปด้านหน้า มือทั้งสอง
ห่างกันพอประมาณ

เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ให้สันเท้าของขาที่ยกอยู่
ครึ่งข้างของขาที่ยืน

ตัวและไหล่ ตั้งไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาถึง

ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี

ศีรษะ ตรง

- ครูเลื่อน เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าพิศมัยเรียงหมอน"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือซ้ายตั้งวงข้างระดับไหล่ ๑ให้ปลายนิ้วชี้
ขึ้นด้านบน มือขวาจับข้างระดับไหล่ ๑ให้
ปลายจับชี้ขึ้นด้านบน

เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ๑ให้ส้นเท้าของขาที่ยกอยู่
ครึ่งแข้งของขาที่ยืน

ตัวและไหล่ ตั้งไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาถึง
ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี

ศีรษะ ตรง

- ครูช่วง เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าชะน็ีรายไม้"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือซ้ายตั้งวงบนระดับศีรษะ ๑ให้ปลายนิ้วชี้
เข้าหาศีรษะ มือขวาตั้งแขนถึงระดับไหล่
๑ให้ปลายนิ้วชี้ขึ้นด้านบน แล้วส่ายมือขึ้นลง
ตามจังหวะดนตรี

เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ๑ให้ส้นเท้าของขาที่ยกอยู่
ครึ่งแข้งของขาที่ยืน

ตัวและไหล่ ตั้งไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาถึง
ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี

ศีรษะ ตรง

- ครูสาโรช เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าบัวคลี่"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือทั้งสองหน้าซ้อมือมาชิดติดกัน หักซ้อมือ
ให้ปลายนิ้วชี้ออกด้านข้างอยู่ระดับหน้า
เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ให้สันเท้าของขาที่ยกอยู่
ครึ่งแข้งของขาที่ยืน
ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาถึง
ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี
ศีรษะ ตรง

ครูยก	ครูละออง	ครูเลื่อน	ครูช่วง	ครูสาโรช
ท่ายูงพ็อนหาง	ท่าเสมอหน้า	ท่าพิศมัยเรียง หมอน	ท่าชะนีร้ายไม้	ท่าบัวคลี่

ท่าที่ 11

- ครูยก เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าชูสูงเสมอหน้า"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

- มือและแขน มือทั้งสองจีบระดับหน้าให้ปลายจีบชี้เข้าหากัน
- เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ให้สันเท้าของขาที่ยกอยู่ครึ่งแข้งของขาที่ยืน
- ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมามีไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี
- ศีรษะ ตรง

- ครูละออง เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าข้างประสานงา"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

- มือและแขน มือซ้ายยกขึ้นสูงระดับหน้า ฝ่ามือแบหงายให้ปลายนิ้วชี้ออกไปด้านหน้า มือขวาทำในลักษณะเดียวกับมือซ้าย แต่มือจีบคว่ำลง
- เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ให้สันเท้าของขาที่ยกอยู่ครึ่งแข้งของขาที่ยืน
- ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมามีไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี
- ศีรษะ ตรง

- ครูเลื่อน เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าเขาควาย"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือทั้งสองข้างตั้งวงบนระดับศีรษะ ให้ฝ่ามือหงายขึ้นด้านบนปลายนิ้วชี้เข้าหาศีรษะ งอศอกให้ข้อศอกทำมุม 90 องศา

เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ให้ส้นเท้าของขาที่ยกอยู่ ครึ่งแข้งของขาที่ยืน

ตัวและไหล่ ตั้งไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมามาตั้งไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี

ศีรษะ ตรง

- ครูช่วง เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าพวงมาลัย"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือทั้งสองจับคว่ำไขว้มือ โดยให้ข้อมือขวาทับบนข้อมือซ้าย ปลายนิ้วชี้ลงพื้น มือทั้งสองข้างอยู่ระดับหน้า

เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ให้ส้นเท้าของขาที่ยกอยู่ ครึ่งแข้งของขาที่ยืน

ตัวและไหล่ ตั้งไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมามาตั้งไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี

ศีรษะ ตรง

- ครูสาวโรช เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าบัวแย้ม"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือทั้งสองข้างประกบชิดติดกันระดับหน้า

แล้วให้ปลายนิ้วห่างกันพอประมาณ

เท้า

ยกขึ้นด้านหน้า ให้ส้นเท้าของขาที่ยกอยู่
ครึ่งแข้งของขาที่ยืน

ตัวและไหล่

ตั้งไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมามาตั้ง
ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี

ศีรษะ

ตรง

ครูยก	ครูลชอง	ครูเลื่อน	ครูช่วง	ครูสาวโรช
ท่าชูสูงเสมอ หน้า	ท่าข้างประ สานงา	ท่าเขาควาย	ท่าพวงมาลัย	ท่าบัวแย้ม

ท่าที่ 12

- ครูยก เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่ากินนรเสียบถ้ำ"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือซ้ายจับอแขนข้างลำตัวระดับไหล่ มือขวาตั้งวงหน้าระดับไหล่ ให้ปลายจับชี้ขึ้นด้านบน

เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ให้ส้นเท้าของขาที่ยกอยู่ครึ่งแข้งของขาที่ยืน

ตัวและไหล่ ตั้งไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมามาตั้งไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี

ศีรษะ เอียงซ้าย

- ครูละออง เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "เพลงร่า"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือซ้ายจับทงายด้านหน้าแขนตั้งระดับอก มือขวาตั้งมือให้ปลายนิ้วชี้ขึ้นด้านบนระดับอก แขนตั้ง

เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ให้ส้นเท้าของขาที่ยกอยู่ครึ่งแข้งของขาที่ยืน

ตัวและไหล่ ตั้งไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมามาตั้งไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี

ศีรษะ ตรง

- ครูเลื่อน เรียกชื่อท่าร่าทำนี้ว่า "ท่าชี้หนอน"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือซ้ายตั้งวงบนระดับศีรษะมือขวาจับ
หงายแขนตั้งส่งไปด้านหลัง
เท้า ยกหลังไขว้ขาไปอีกด้านหนึ่ง
ตัวและไหล่ ตั้งไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาถึง
ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี
ศีรษะ เอียงขวา

- ครูชวง เรียกชื่อท่าร่าทำนี้ว่า "ท่าเสื่อลากหาง"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือซ้ายตั้งวงล่างระดับสะเอว ปลายนิ้วชี้
ขึ้นด้านบน มือขวาจับส่งหลังแขนตั้ง
เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ให้ส้นเท้าของขาที่ยกอยู่
ครึ่งแข้งของขาที่ยืน
ตัวและไหล่ ตั้งไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมาถึง
ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี
ศีรษะ ตรง

- ครูสาโรช เรียกชื่อท่าร่าท่านี้ว่า "ท่าแมงมุมชักใย"

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน มือซ้ายตั้งวงหน้าระดับอก ปล่อยให้ปลายนิ้วชี้ขึ้น
ด้านบน มือขวาจับตะแคงระดับอก ปล่อยให้ปลาย
จับชี้ออกด้านซ้าย แล้วดึงจับไปด้านข้าง
ทางขวา

เท้า ยกขึ้นด้านหน้า ให้นิ้วเท้าของขาที่ยกอยู่
ครึ่งแข้งของขาที่ยืน

ตัวและไหล่ ดึงไหล่ขวาไปด้านหลังแล้วกลับมามาถึง
ไหล่ซ้ายไปด้านหลังสลับกันตามจังหวะดนตรี

ศีรษะ ตรง

ครูยก	ครูलयอง	ครูเลื่อน	ครูช่วง	ครูสาโรช
ท่ากின்றเสียบ ส่า	ท่าเพลงร่า	ท่าชี้หนอน	ท่าเสื่อลาก หาง	ท่าแมงมุมชักใย

จากการอธิบายลักษณะท่าร่าที่กล่าวมาแล้วพอที่จะสรุปลักษณะท่าร่าของครู
แต่ละท่านได้ดังนี้

- ท่าที่ 1 ครูทุกท่านร่าเหมือนกันทั้งมือและเท้า และชื่อของท่าร่า
- ท่าที่ 2 ครูช่วงและครูสาโรช ลักษณะท่าร่าและเรียกชื่อท่าร่าเหมือนกัน นอกนั้น
ต่างกัน
- ท่าที่ 3 ลักษณะท่าร่าครูยกจะเหมือนท่าที่ 2 ของครูช่วงและครูสาโรช นอก
นั้นต่างกัน

- ท่าที่ 4 ครูละอองและครูเลื่อนชื่อท่าท่าและลักษณะท่าท่าเหมือนกัน ส่วนครูท่านอื่น ๆ จะแตกต่างกันออกไป
- ท่าที่ 5 - ครูยกใช้ท่าชูพวงมาลา ลักษณะท่าท่าเหมือนท่าสอดสร้อยในท่าที่ 4 ของครูเลื่อนและครูละออง
- ครูละอองใช้ท่าเขาควางเหมือนท่าที่ 3 ของครูยก และท่าที่ 2 ของครูช่วงและครูसारช
  - ครูเลื่อน ใช้ท่าพาลาเพียงไหล่ แตกต่างกันไป
  - ครูช่วง ใช้ท่าโคมเวียน แตกต่างกันไป
  - ครูसारช ใช้ท่าลงฉาก ซึ่งแตกต่างกันออกไป
- ท่าที่ 6 ครูทั้ง 5 ท่าน มีลักษณะท่าท่า และชื่อเรียกท่าท่าที่แตกต่างออกไป
- ท่าที่ 7 ครูทั้ง 5 ท่าน มีลักษณะท่าท่า และชื่อเรียกท่าท่าที่แตกต่างออกไป
- ท่าที่ 8 ท่าท่าและชื่อเรียกท่าท่าของครูเลื่อนเหมือนกับของครู ช่วงในท่าที่ 3 และท่าที่ 9 ของครูसारช
- ท่าที่ 9 ท่าท่าและชื่อเรียกท่าท่าของครูसारชเหมือนกับท่าที่ 8 ของครูเลื่อน และท่าที่ 3 ของครูช่วง นอกจากนั้นจะแตกต่างกันออกไป
- ท่าที่ 10 ชื่อเรียกท่าท่าและลักษณะท่าท่าของครูยก เหมือนกับท่าที่ 4 ของครูช่วง นอกจากนั้นแตกต่างกันออกไป
- ท่าที่ 11 ท่าท่าและชื่อเรียกท่าท่าของครูเลื่อน เหมือนกับท่าที่ 2 ของครูช่วงและครูसारช และท่าที่ 5 ของครูละออง และท่าที่ 3 ของครูยก
- ท่าที่ 12 ชื่อเรียกท่าท่าและลักษณะท่าท่าของครูसारช เหมือนกับท่าที่ 9 ของครูเลื่อน นอกจากนั้นแตกต่างกันออกไป

จากข้อสังเกตในท่าท่าเพลงครุนี้ ข้าพเจ้าได้ข้อสังเกตว่า การเรียกชื่อท่าท่าของครูโนราแต่ละท่าน ส่วนมากจะเรียกตามลักษณะของการท่าท่ามือ และใน 12 ท่าท่าของครูโนราบางท่านท่าท่าจะคล้ายกัน แต่เรียกชื่อต่างกัน เรียงลำดับท่าท่าต่างกัน ในความคิดของข้าพเจ้า ว่ามือของเรานั้นสามารถท่าท่าต่าง ๆ ได้มากมายจึงทำให้ครูแต่ละท่านเกิดความคิดแตกต่างกันออกไป ดังต่อไปนี้

1. การเรียกชื่อตำราเหมือนกันและลักษณะตำราเหมือนกันในท่าที่ 1 ท่าเดียว
2. มีการเรียกชื่อตำราเหมือนกันและลักษณะตำราเหมือนกันของครู 2 ท่าน อยู่ 2 ท่า คือ ท่าที่ 2 ของครูช่วงกับครูसारช และท่าที่ 4 ของครูละอองกับครูเลื่อน
3. ชื่อตำราแตกต่างกันแต่ลักษณะตำราเหมือนกัน คือ ท่าชูพวงมาลา ของครูยกลักษณะตำราเหมือนท่าสอดสร้อยของครูละอองและครูเลื่อน

เปรียบเทียบท่ารำเพลงครูสอน

ลักษณะท่ารำเพลงครูสอน เป็นการดีท่าตามคำร้อง ซึ่งมีเนื้อร้องเป็นตัวกำหนดลักษณะท่ารำ เพราะฉะนั้นลักษณะท่ารำของครูโนราภาคใต้แต่ละท่านในเพลงนี้นั้นแตกต่างกันน้อยมาก ซึ่งข้าพเจ้าได้นำท่ารำของครูโนรา 5 ท่าน มาเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะที่เหมือนกันและแตกต่างกันดังนี้

1. เปรียบเทียบลำดับท่า ในท่ารำเพลงครูนี้การเรียงลำดับท่าจะไม่มี ความแตกต่างกันเลย เพราะในเพลงนี้จะมีบทกลอนเป็นตัวกำหนดท่ารำ ครูแต่ละท่านจึงไม่สามารถเรียงลำดับท่าได้ตามความคิดของตนเอง

2. เปรียบเทียบลักษณะท่ารำ

จากการเปรียบเทียบลักษณะท่ารำเพลงครูสอนของครูโนรา 5 ท่าน ซึ่งได้แยกส่วนต่าง ๆ ของท่ารำออกมาให้เห็นได้ชัดเจน คือ ลักษณะมือและแขน ลักษณะเท้า ลักษณะของตัวและไหล่ และลักษณะของศีรษะ ในแต่ละท่า ทำให้มองเห็นลักษณะท่ารำได้ชัดเจนขึ้น ดังต่อไปนี้

ท่าที่ 1 ท่าครูสอน

- ครูยก ท่าที่ 1

โครงสร้างลักษณะท่ารำ

มือและแขน	มือทั้งสองพนมมือด้านหน้าระดับอก
เท้า	นั่งคุกเข่าบนส้นเท้า
ตัวและไหล่	ตรง
ศีรษะ	ตรง

- ครูละออง ท่าที่ 1

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน	มือทั้งสองพนมมือด้านหน้าระดับอก
เท้า	นั่งคุกเข่าบนส้นเท้า
ตัวและไหล่	ตรง
ศีรษะ	ตรง

- ครูเลื่อน ท่าที่ 1

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน	มือทั้งสองพนมมือด้านหน้าระดับอก
เท้า	นั่งคุกเข่าบนส้นเท้า
ตัวและไหล่	ตรง
ศีรษะ	ตรง

- ครูชวง ท่าที่ 1

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน	มือทั้งสองพนมมือด้านหน้าระดับอก
เท้า	นั่งคุกเข่าบนส้นเท้า
ตัวและไหล่	ตรง
ศีรษะ	ตรง

- ครูสาวโรช ท่าที่ 1

โครงสร้างลักษณะท่ารำ

มือและแขน มือทั้งสองพนมมือด้านหน้าระดับอก

เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้า

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

ท่าที่ 2 ท่าเสด็จกรตองงา

- ครูยก ท่าที่ 2

โครงสร้างลักษณะท่ารำ

มือและแขน มือทั้งสองข้างตั้งวงหน้าระดับอกให้ชิด

ติดกันแล้วเคลื่อนมือออกจากกัน

เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้า

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูละออง ท่าที่ 2

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือทั้งสองข้างตั้งวงหน้าระดับอกให้ชิดติดกันแล้วเคลื่อนมือออกจากกัน

เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้า

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูเลื่อน ท่าที่ 2

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือทั้งสองข้างจับตบแครงระดับอกให้ปลายจับชี้เข้าหากัน แล้วเคลื่อนจับออกจากกัน

เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้า

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูช่วง ท่าที่ 2

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือทั้งสองข้างตั้งวงหน้าระดับอกให้ชิดติดกันแล้วเคลื่อนมือออกจากกัน

เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้า

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูสาวโรช ท่าที่ 2

โครงสร้างลักษณะท่าฯ

มือและแขน มือทั้งสองข้างตั้งวงหน้าระดับอกให้ชิด
ติดกันแล้วเคลื่อนมือออกจากกัน

เท้า นั้งคุกเข่าบนส้นเท้า

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

ท่าที่ 3 ท่าครูสอนให้ผูกผ้า

- ครูยก ท่าที่ 3

โครงสร้างลักษณะท่าฯ

มือและแขน มือทั้งสองจับหางยระดับสะเอวให้มือ
ไขว้กัน แล้วดึงจับให้ห่างจากกัน เหมือน
ลักษณะการผูกเชือก

เท้า นั้งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูละออง ท่าที่ 3

โครงสร้างลักษณะท่าฯ

มือและแขน มือทั้งสองจับหางยระดับสะเอวให้มือ
ไขว้กัน แล้วดึงจับให้ห่างจากกัน เหมือน
ลักษณะการผูกเชือก

เท้า นั้งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูเลื่อน ท่าที่ 3

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือทั้งสองจับหงายระดับสะเอวไขว้มือกัน

เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูชวง ท่าที่ 3

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือทั้งสองจับหงายระดับสะเอวให้มือ

ไขว้กัน แล้วดึงจับให้ห่างจากกัน เหมือน

ลักษณะการผูกเชือก

เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูสาโรช ท่าที่ 3

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือทั้งสองจับหงายระดับสะเอวไขว้มือกัน

เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

ท่าที่ 4 ท่าสอนให้ทรงกาไล

- ครูยก ท่าที่ 4

โครงสร้างลักษณะท่ารา

มือและแขน มือซ้ายตั้งวงหน้าระดับอก ปลายนิ้วชี้ขึ้น
ด้านบน มือขวาใช้ฝ่ามือแตะที่ข้อมือซ้าย

เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางขวา

ศีรษะ เอียงขวา

- ครูละออง ท่าที่ 4

โครงสร้างลักษณะท่ารา

มือและแขน มือซ้ายตั้งวงหน้าระดับอก ปลายนิ้วชี้ขึ้น
ด้านบน มือขวาใช้ฝ่ามือแตะที่ข้อมือซ้าย

เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางขวา

ศีรษะ เอียงขวา

- ครูเลื่อน ท่าที่ 4

โครงสร้างลักษณะท่ารา

มือและแขน มือซ้ายตั้งวงหน้าระดับอก ปลายนิ้วชี้ขึ้น
ด้านบน มือขวาใช้ฝ่ามือแตะที่ข้อมือซ้าย

เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางขวา

ศีรษะ เอียงขวา

- ครูช่วง ท่าที่ 4

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือซ้ายตั้งวงหน้าระดับอก ปลายนิ้วชี้ขึ้น
 ด้านบน มือขวาใช้ฝ่ามือแตะที่ข้อมือซ้าย
 เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง
 ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางขวา
 ศีรษะ เอียงขวา

- ครูสาวโรช ท่าที่ 4

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือซ้ายตั้งวงหน้าระดับอก ปลายนิ้วชี้ขึ้น
 ด้านบน มือขวาใช้นิ้วชี้ชี้ที่ข้อมือซ้าย
 เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง
 ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางขวา
 ศีรษะ เอียงขวา

ท่าที่ 5 ท่าสอนให้ครอบเทริดน้อย

- ครูยก ท่าที่ 5

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือขวาจับที่ปลายเทริด มือซ้ายใช้ฝ่ามือ
 แตะที่ปลายคาง
 เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง
 ตัวและไหล่ เอียงไปทางขวา
 ศีรษะ เอียงขวา

- ครูละออง ท่าที่ 5

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือขวาแบ่มือแตะที่เทริด มือซ้ายวางที่
เข้าแขนตั้ง

เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางขวา

ศีรษะ เอียงขวา

- ครูเลื่อน ท่าที่ 5

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน นิ้วชี้มือขวาชี้ที่เทริด มือซ้ายเท้าสะเอว

เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางขวา

ศีรษะ เอียงขวา

- ครูช่วง ท่าที่ 5

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือทั้งสองข้างแบใช้ฝ่ามือแตะที่เทริดทั้ง
สองข้าง

เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางขวา

ศีรษะ เอียงขวา

- ครูสาวโรช ท่าที่ 5

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือขวาจับที่ปลายเทริดโดยหงายฝ่ามือขึ้น
แล้วจับ มือซ้ายแตะที่ปลายคาง
เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง
ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางขวา
ศีรษะ เอียงขวา

ท่าที่ 6 ท่าจับสร้อยพวงมาลัย

- ครูยก ท่าที่ 6

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือทั้งสองข้างจับค้ำประสานมือกันระดับ
หน้า ให้มือขวาทับมือซ้าย จับชี้ลงพื้น
เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง
ตัวและไหล่ ตรง
ศีรษะ ตรง

- ครูละออง ท่าที่ 6

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือทั้งสองข้างจับค้ำประสานมือกันระดับ
หน้า ให้มือขวาทับมือซ้าย จับชี้ลงพื้น
เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง
ตัวและไหล่ ตรง
ศีรษะ ตรง

- ครูเลื่อน ท่าที่ 6

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือทั้งสองข้างจับคว่ำประสานมือกันระดับ
หน้า ให้มือขวาทับมือซ้าย จับชี้ลงพื้น

เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูชวง ท่าที่ 6

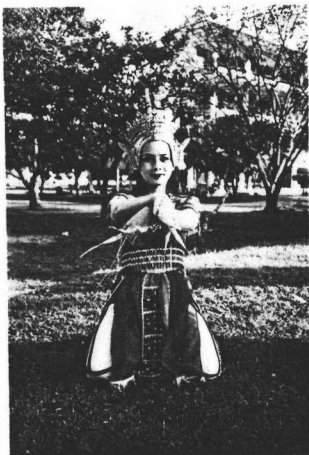
โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือทั้งสองข้างจับคว่ำประสานมือกันระดับ
หน้า ให้มือขวาทับมือซ้าย จับชี้ลงพื้น

เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูสาริธ ท่าที่ 6

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือทั้งสองข้างจับคว่ำประสานมือกันระดับ
หน้า ให้มือขวาทับมือซ้าย จับชี้ลงพื้น

เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

ท่าที่ 7 ท่าครูสอนให้ทรงกาโล

- ครูยก ท่าที่ 7

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือซ้ายตั้งวงหน้าระดับอก ปลายนิ้วชี้ขึ้น
ด้านบน มือขวาใช้นิ้วทั้งสี่แตะที่ข้อมือซ้าย

เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางขวา

ศีรษะ เอียงขวา

- ครูละออง ท่าที่ 4

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือซ้ายตั้งวงหน้าระดับอก ปลายนิ้วชี้ขึ้น
ด้านบน มือขวาใช้ฝ่ามือแตะที่ข้อมือซ้าย

เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางขวา

ศีรษะ เอียงขวา

- ครูเลื่อน ท่าที่ 4

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือซ้ายตั้งวงหน้าระดับอก ปลายนิ้วชี้ขึ้น
ด้านบน มือขวาใช้ฝ่ามือแตะที่ข้อมือซ้าย

เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางขวา

ศีรษะ เอียงขวา

- ครูช่วง ท่าที่ 4

โครงสร้างลักษณะท่าเรา

มือและแขน มือซ้ายตั้งวงหน้าระดับอก ปลายนิ้วชี้ขึ้น
ด้านบน มือขวาใช้ฝ่ามือแตะที่ข้อมือซ้าย

เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางขวา

ศีรษะ เอียงขวา

- ครูสารช ท่าที่ 4

โครงสร้างลักษณะท่าเรา

มือและแขน มือซ้ายตั้งวงหน้าระดับอก ปลายนิ้วชี้ขึ้น
ด้านบน มือขวาใช้นิ้วชี้ที่ข้อมือซ้าย

เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางขวา

ศีรษะ เอียงขวา

ท่าที่ 8 ท่าใส่แขนซ้ายแขนขวา

- ครูยก ท่าที่ 8

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือซ้ายตั้งวงหน้าระดับอก มือขวาจับตะ
 แคงอยู่บนมือซ้าย แล้วเปลี่ยนเป็นมือ
 ขวาตั้งวงหน้าระดับอก มือซ้ายจับอยู่
 เหนือมือขวา สลับกัน

เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูละออง ท่าที่ 8

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน ใช้นิ้วชี้ที่กำไลแขนซ้ายและที่กำไลแขนขวา

เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูเลื่อน ท่าที่ 8

โคร่งสร้างลักษณะท่ารา

มือและแขน มือซ้ายตั้งวงหน้าระดับอก มือขวาจับตะ
 แคงอยู่บนมือซ้าย แล้วเปลี่ยนเป็นมือ
 ขวาตั้งวงหน้าระดับอก มือซ้ายจับอยู่
 เหนือมือขวา สลับกัน

เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูช่วง ท่าที่ 8

โคร่งสร้างลักษณะท่ารา

มือและแขน มือซ้ายตั้งวงหน้าระดับอก มือขวาจับตะ
 แคงอยู่บนมือซ้าย แล้วเปลี่ยนเป็นมือ
 ขวาตั้งวงหน้าระดับอก มือซ้ายจับอยู่
 เหนือมือขวา สลับกัน

เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูสาริธ ท่าที่ 8

โคร่งสร้างลักษณะท่ารา

มือและแขน ใช้นิ้วชี้ที่กำไลแขนซ้ายและที่กำไลแขนขวา

เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

ท่าที่ 9 ท่าเสด็จเยื้องข้างซ้าย

- ครูยก ท่าที่ 9

โครงสร้างลักษณะท่ารา

มือและแขน มือขวาตั้งวงบนระดับศีรษะ ปลายนิ้วชี้เข้า
หาศีรษะ มือซ้ายจับหางแขนตั้งข้างลำตัว
ให้จับวางไว้บนเข่าซ้าย

เท้า เท้าขวานั่งคุกเข่า เท้าซ้ายยื่นออกไป
ด้านข้างให้ส้นเท้าวางกับพื้น ให้เข่าสูงขึ้น
จากพื้นประมาณ 1 คืบ

ตัวและไหล่ เอียงไปทางขวา

ศีรษะ เอียงขวา

- ครูละออง ท่าที่ 9

โครงสร้างลักษณะท่ารา

มือและแขน มือขวาตั้งวงบนระดับศีรษะ ปลายนิ้วชี้เข้า
หาศีรษะ มือซ้ายจับหางแขนตั้งข้างลำตัว
ให้จับวางไว้บนเข่าซ้าย

เท้า เท้าขวานั่งคุกเข่า เท้าซ้ายยื่นออกไป
ด้านข้างให้ส้นเท้าวางกับพื้น ให้เข่าสูงขึ้น
จากพื้นประมาณ 1 คืบ

ตัวและไหล่ เอียงไปทางขวา

ศีรษะ เอียงขวา

- ครูเลื่อน ท่าที่ 9

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือขวาตั้งวงบนระดับศีรษะ ปลายนิ้วชี้ เข้า
หาศีรษะ มือซ้ายจับหางแขนตั้งข้างลำตัว
ให้จับวางไว้บนเข่าซ้าย

เท้า เท้าขวานั่งคุกเข่า เท้าซ้ายยื่นออกไป
ด้านข้างใช้สันเท้าวางกับพื้น ให้เข่าสูงชัน
จากพื้นประมาณ 1 คืบ

ตัวและไหล่ เอียงไปทางขวา

ศีรษะ เอียงขวา

- ครูชวง ท่าที่ 9

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือขวาตั้งวงบนระดับศีรษะ ปลายนิ้วชี้ เข้า
หาศีรษะ มือซ้ายจับหางแขนตั้งข้างลำตัว
ให้จับวางไว้บนเข่าซ้าย

เท้า เท้าขวานั่งคุกเข่า เท้าซ้ายยื่นออกไป
ด้านข้างใช้สันเท้าวางกับพื้น ให้เข่าสูงชัน
จากพื้นประมาณ 1 คืบ

ตัวและไหล่ เอียงไปทางขวา

ศีรษะ เอียงขวา

- ครูสาวโรช ท่าที่ 9

โครงสร้างลักษณะท่ารา

มือและแขน มือขวาวชี้ที่เข่าซ้าย มือซ้ายจับหงาย
วางบนเข่าแขนตั้ง

เท้า เท้าขวานั่งคุกเข่า เท้าซ้ายยื่นออกไป
ด้านข้างเงยขึ้นเท้าวางกับพื้น ให้เข่าสูงชัน
จากพื้นประมาณ 1 คืบ

ตัวและไหล่ เอียงไปทางขวา

ศีรษะ เอียงขวา

ท่าที่ 10 ตีค้ำได้ห้าพารา

- ครูยก ท่าที่ 10

โครงสร้างลักษณะท่าสรา

มือและแขน มือขวาวงอแขนชี้ออกไปด้านหน้า ระดับหน้า
มือซ้ายเท้าสะเอว

เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางซ้าย กดไหล่ซ้าย

ศีรษะ เอียงซ้าย

- ครูละออง ท่าที่ 10

โครงสร้างลักษณะท่ารา

มือและแขน มือทั้งสองตั้งวงหน้าระดับอก ให้ปลายนิ้ว
ชี้เข้าหากัน

เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูเลื่อน ท่าที่ 10

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือทั้งสองตั้งวงหน้าระดับอก ให้อปลายนิ้วชี้เข้าหากัน

เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูชวง ท่าที่ 10

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือขวาชี้ปลายนิ้วชี้ออกไปด้านหน้า ระดับหน้า งอแขน มือซ้ายตั้งวงบนระดับศีรษะ ให้อปลายนิ้วชี้เข้าหาศีรษะ

เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูสาโรช ท่าที่ 10

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือทั้งสองตั้งวงหน้าระดับอก ให้อปลายนิ้วชี้เข้าหากัน

เท้า นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

ท่าที่ 11 ท่าเสด็จเอื้องช้างขวา

- ครูยก ท่าที่ 11

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือซ้ายตั้งวงบนพระดับศีรณะ มือขวาจับ
 หงายแขนตั้ง วางจับไว้บนเข่าขวา

เท้า เท้าซ้ายนั่งคุกเข่าบนสนเท้าทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ เอียงไปทางซ้าย กดไหล่ซ้าย

ศีรณะ เอียงซ้าย

ครูลงมือ ท่าที่ 11

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือซ้ายชี้ที่เข่าขวา งอแขน มือขวาจับ
 หงายแขนตั้งวางไว้บนเข่าขวา

เท้า เท้าซ้ายนั่งคุกเข่าบนสนเท้าทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ เอียงไปทางซ้าย กดไหล่ซ้าย

ศีรณะ เอียงซ้าย

- ครูเลื่อน ท่าที่ 11

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือซ้ายตั้งวงบนพระดับศีรณะ มือขวาจับ
 หงายแขนตั้ง วางจับไว้บนเข่าขวา

เท้า เท้าซ้ายนั่งคุกเข่าบนสนเท้าทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ เอียงไปทางซ้าย กดไหล่ซ้าย

ศีรณะ เอียงซ้าย

- ครูช่วง ท่าที่ 11

โครงสร้างลักษณะท่าฯ

มือและแขน มือซ้ายตั้งวงบนระดับศีรษะ มือขวาจับหงายแขนตั้ง วางจับไว้บนเข่าขวา

เท้า เท้าซ้ายนั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ เอียงไปทางซ้าย กดไหล่ซ้าย

ศีรษะ เอียงซ้าย

- ครูสาวโรช ท่าที่ 11

โครงสร้างลักษณะท่าฯ

มือและแขน มือซ้ายชี้ที่เข่าขวา งอแขน มือขวาจับหงายแขนตั้งวางไว้บนเข่าขวา

เท้า เท้าซ้ายนั่งคุกเข่าบนส้นเท้าทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ เอียงไปทางซ้าย กดไหล่ซ้าย

ศีรษะ เอียงซ้าย

ท่าที่ 12 ท่าตีดาได้ห้าดาสิงทอง

- ครูยก ท่าที่ 12

โครงสร้างลักษณะท่าฯ

มือและแขน มือขวาใช้นิ้วชี้ชี้ที่เทริดของโนรา มือซ้ายวางไว้บนขา

เท้า นั่งคุกเข่าบนขาทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางขวา กดไหล่ขวา

ศีรษะ เอียงขวา

- ครูละออง ท่าที่ 12

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือขวาใช้นิ้วชี้ชี้ที่เทริดโนรา งอแขน มือซ้ายตั้งวงล่างระดับสะเอว

เท้า นั่งคุกเข่าบนขาทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางขวา กดไหล่ขวา

ศีรษะ เอียงขวา

- ครูเลื่อน ท่าที่ 12

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือขวาใช้นิ้วชี้ชี้ที่เทริดโนรา งอแขน มือซ้ายเท้าสะเอว

เท้า นั่งคุกเข่าบนขาทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางขวา กดไหล่ขวา

ศีรษะ เอียงขวา

- ครูช่วง ท่าที่ 12

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือขวาใช้นิ้วชี้ชี้ที่เทริดของโนรา มือซ้ายวางไว้บนขา

เท้า นั่งคุกเข่าบนขาทั้งสองข้าง

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางขวา กดไหล่ขวา

ศีรษะ เอียงขวา

- ครูสาวโรช ท่าที่ 12

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือขวาชี้นิ้วชี้ชี้ที่เทริดของโพรา มือ
ซ้ายวางไว้บนขา
เท้า นั่งคุกเข่าบนขาทั้งสองข้าง
ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางขวา กดไหล่ขวา
ศีรษะ เอียงขวา

ท่าที่ 13 ท่าตีนถีบพนัก

- ครูยก ท่าที่ 13

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือซ้ายจับหงายแขนตั้งวางไว้บนเข่า มือ
ขวาจับหงายอยู่ด้านข้างเข่าซ้าย ปลายจับ
หงายขึ้น
เท้า เท้าขวา นั่งคุกเข่าบนส้นเท้าขวา เท้า
ซ้ายยื่นออกด้านข้าง โดยง่าข้อเท้าวาง
บนพื้น และให้เข่าสูงจากพื้นประมาณ 1 คืบ
ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางขวา กดไหล่ขวา
ศีรษะ เอียงขวา

- ครูละออง ท่าที่ 13

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือซ้ายชี้ที่เท้าขวาแขนงอ มือขวาเท้า
สะเอว

เท้า เท้าขวานั่งคุกเข่าบนส้นเท้าขวา เท้า
ซ้ายยื่นออกด้านข้าง โดยใช้ส้นเท้าวาง
บนพื้น และให้เข่าสูงจากพื้นประมาณ 1 คืบ

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางซ้าย กดไหล่ซ้าย

ศีรษะ เอียงซ้าย

- ครูเลื่อน ท่าที่ 13

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือซ้ายจับหางแขนตั้งวางไว้บนเข่า มือ
ขวาจับหางอยู่ด้านข้างเข่าซ้าย ปลายจับ
หางขึ้น

เท้า เท้าขวานั่งคุกเข่าบนส้นเท้าขวา เท้า
ซ้ายยื่นออกด้านข้าง โดยใช้ส้นเท้าวาง
บนพื้น และให้เข่าสูงจากพื้นประมาณ 1 คืบ

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางขวา กดไหล่ขวา

ศีรษะ เอียงขวา

- ครูช่วง ท่าที่ 13

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือขวาชี้ที่เท้าซ้าย แขนงอ มือซ้ายเท้า
สะเอว

เท้า เท้าขวานั่งคุกเข่าบนส้นเท้าขวา เท้า
ซ้ายยื่นออกไปด้านข้าง โดยชี้ส้นเท้าว่าง
บนพื้น ให้เท้าสูงจากพื้นประมาณ 1 คืบ

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางขวา กดไหล่ขวา

ศีรษะ เอียงขวา

- ครูสารอช ท่าที่ 13

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือซ้ายจับหางแขนตั้งวางไว้บนเข่า มือ
ขวาจับหางอยู่ด้านข้างเข่าซ้าย ปลายจับ
หางขึ้น

เท้า เท้าขวานั่งคุกเข่าบนส้นเท้าขวา เท้า
ซ้ายยื่นออกด้านข้าง โดยชี้ส้นเท้าว่าง
บนพื้น และให้เท้าสูงจากพื้นประมาณ 1 คืบ

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางขวา กดไหล่ขวา

ศีรษะ เอียงขวา

ท่าที่ 15 ท่ามือหนึ่งซีกเอาแส้ทอง

- ครูยก ท่าที่ 14

โครงสร้างลักษณะท่าเรา

มือและแขน อยู่ในลักษณะเดิมของท่าตีนถีบพนัก แล้ว
เอาจีบมาใกล้กับมือที่จีบอยู่บนขวา แล้ว
ดึงจีบออกไปตั้งวงบนระดับศีรษะ ปลายนิ้ว
ชี้เข้าหาศีรษะ

เท้า เท้าขวานั่งคุกเข่าบนส้นเท้าขวา เท้า
ซ้ายยื่นออกด้านซ้าย โดยชี้ส้นเท้าวาง
บนพื้น และให้เข่าสูงจากพื้นประมาณ 1 คืบ

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางขวา กดไหล่ขวา

ศีรษะ เอียงขวา

- ครูลงเอง ท่าที่ 14

โครงสร้างลักษณะท่าเรา

มือและแขน อยู่ในลักษณะเดิมของท่าตีนถีบพนัก แล้ว
เอาจีบมาใกล้กับมือที่จีบอยู่บนขวา แล้ว
ดึงจีบออกไปตั้งวงบนระดับศีรษะ ปลายนิ้ว
ชี้เข้าหาศีรษะ

เท้า เท้าขวานั่งคุกเข่าบนส้นเท้าขวา เท้า
ซ้ายยื่นออกด้านซ้าย โดยชี้ส้นเท้าวาง
บนพื้น และให้เข่าสูงจากพื้นประมาณ 1 คืบ

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางขวา กดไหล่ขวา

ศีรษะ เอียงขวา

- ครูเลื่อน ท่าที่ 14

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน อยู่ในลักษณะเดิมของท่าตีนถีบพนัก แล้วเอาจับมาใกล้กับมือที่จับอยู่บนเข่า แล้วดึงจับออกไปตั้งวงบนระดับศีรษะ ปลายนิ้วชี้เข้าหาศีรษะ

เท้า เท้าขวาหนีงคุกเข่าบนส้นเท้าขวา เท้าซ้ายยื่นออกด้านข้าง โดยงอเข่าเท้าวางบนพื้น และให้เข่าสูงจากพื้นประมาณ 1 คืบ

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางขวา กดไหล่ขวา
ศีรษะ เอียงขวา

- ครูชวง ท่าที่ 14

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน อยู่ในลักษณะเดิมของท่าตีนถีบพนัก แล้วเอาจับมาใกล้กับมือที่จับอยู่บนเข่า แล้วดึงจับออกไปตั้งวงบนระดับศีรษะ ปลายนิ้วชี้เข้าหาศีรษะ

เท้า เท้าขวาหนีงคุกเข่าบนส้นเท้าขวา เท้าซ้ายยื่นออกด้านข้าง โดยงอเข่าเท้าวางบนพื้น และให้เข่าสูงจากพื้นประมาณ 1 คืบ

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางขวา กดไหล่ขวา
ศีรษะ เอียงขวา

- ครูสาวโรช ท่าที่ 14

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน อยู่ในลักษณะเดิมของท่าต้นกึ่งพนัก แล้ว
เอาจีบมาใกล้กับมือที่จีบอยู่บนเข่า แล้ว
ดึงจีบออกไปตั้งวงนระดับศีรษะ ปลายนิ้ว
ชี้เข้าหาศีรษะ

เท้า เท้าขวานั่งคุกเข่าบนส้นเท้าขวา เท้า
ซ้ายยื่นออกด้านข้าง โดยใช้ส้นเท้าวาง
บนพื้น และให้เข่าสูงจากพื้นประมาณ 1 คืบ

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางขวา กัดไหล่ขวา

ศีรษะ เอียงขวา

ท่าที่ 15 ท่าหาไหนให้ได้เหมือนน้อง

- ครูยก ท่าที่ 15

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือขวาป้องหน้า แขนงอ มือซ้ายจีบ
หงายอยู่ที่อก

เท้า นั่งคุกเข่า

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางซ้าย

ศีรษะ เอียงซ้าย

- ครูละออง ท่าที่ 15

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือขวาชี้นิ้วออกไปด้านหน้าระดับอก งอ
แขน มือซ้ายวางไว้ที่ขาแขนตั้ง

เท้า นั่งคุกเข่า

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางซ้าย

ศีรษะ เอียงซ้าย

- ครูเลื่อน ท่าที่ 15

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือขวาดึงวงพระระดับศีรษะ มือซ้ายแบมือ
งอ นิ้วทั้งสี่แตะที่อก

เท้า นั่งคุกเข่า

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางซ้าย

ศีรษะ เอียงซ้าย

- ครูชวง ท่าที่ 15

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือขวาป้องหน้า แขนงอ มือซ้ายวางไว้
ที่ขา

เท้า นั่งคุกเข่า

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางซ้าย

ศีรษะ เอียงซ้าย

- ครูสาวโรช ท่าที่ 15

โครงสร้างลักษณะท่ารา

มือและแขน มือขวาวางไว้ที่ขาแขนตั้ง มือซ้ายแบมือ
แตะที่อก

เท้า พังคอกเข่า

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางซ้าย

ศีรษะ เอียงซ้าย

ท่าที่ 16 ท่านองพระเทวดา

- ครูยก ท่าที่ 16

โครงสร้างลักษณะท่ารา

มือและแขน มือทั้งสองข้างตั้งวงบนระดับศีรษะ
ปลายนิ้วชี้เข้าหาศีรษะ

เท้า ก้าวเท้าขวาออกไปด้านข้างประมาณ 3
คืบ แล้วย่อเข่าลงให้ได้เหลี่ยมโดยให้
ข้อพับที่เข่าทำมุม 90 องศา

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูละออง ท่าที่ 16

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือทั้งสองข้างตั้งวงบนระดับศีรษะ
ปลายนิ้วชี้เข้าหาศีรษะ

เท้า ก้าวเท้าขวาออกไปด้านข้างประมาณ 3
คืบ แล้วย่อเข่าลงให้ได้เหลี่ยมโดยให้
ข้อพับที่เข่าทำมุม 90 องศา

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูเลื่อน ท่าที่ 16

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือทั้งสองข้างตั้งวงบนระดับศีรษะ
ปลายนิ้วชี้เข้าหาศีรษะ

เท้า ก้าวเท้าขวาออกไปด้านข้างประมาณ 3
คืบ แล้วย่อเข่าลงให้ได้เหลี่ยมโดยให้
ข้อพับที่เข่าทำมุม 90 องศา

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูช่วง ท่าที่ 16

โครงสร้างลักษณะท่ารา

มือและแขน มือทั้งสองข้างตั้งวงบนระดับศีรษะ
ปลายนิ้วชี้เข้าหาศีรษะ

เท้า ก้าวเท้าขวาออกไปด้านข้างประมาณ 3
คืบ แล้วย่อเข่าลงให้ได้เหลี่ยมโดยให้
ข้อพับที่เข่าทำมุม 90 องศา

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูสาโรช ท่าที่ 16

โครงสร้างลักษณะท่ารา

มือและแขน มือทั้งสองข้างตั้งวงบนระดับศีรษะ
ปลายนิ้วชี้เข้าหาศีรษะ

เท้า ก้าวเท้าขวาออกไปด้านข้างประมาณ 3
คืบ แล้วย่อเข่าลงให้ได้เหลี่ยมโดยให้
ข้อพับที่เข่าทำมุม 90 องศา

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

จากการอธิบายลักษณะท่าราของครูทั้ง 5 ท่านดังกล่าวข้างต้นในความคิด
เห็นของผู้วิจัยได้สรุปความคิดเห็นลักษณะของท่าราที่เหมือนกันและแตกต่างกันในแต่ละ
ท่าได้ดังนี้

1. ลักษณะมือและแขน ในท่าราบหนึ่ง ๆ ของครูโนราห์ทั้ง 5 ท่าน ลักษณะของมือจะแตกต่างกันออกไปมาก เพราะว่ามีมือสามารถที่จะพลิกแพลงไปใน ลักษณะต่าง ๆ ได้มากกว่าส่วนอื่น ๆ ของร่างกาย จึงทำให้ลักษณะท่าราบแตกต่างกัน แต่จะมีส่วนใกล้เคียงกันอยู่มากทีเดียว ในแต่ละท่าของครูทั้ง 5 ท่าน

2. ลักษณะเท้า ในเพลงหนึ่ง ๆ ลักษณะเท้าจะท่าทำได้น้อย จึงทำให้ท่าทางของเท้าในแต่ละครูแตกต่างกันน้อยมาก ส่วนมากจะเหมือนกัน จะติดกันบ้างก็แค่ครูบางท่านเท่านั้นที่มีลักษณะพิเศษ เช่นในท่าเพลงครูนี้เท้าจะไม่ค่อยจะได้งอเลย เพราะนั่งคุกเข่าราบตลอด และครูทั้ง 5 ท่านก็นั่งคุกเข่าเหมือนกัน ๆ กัน

3. ลักษณะตัวและไหล่ ก็จะมีเฉพาะการเอียงตัวไปทางซ้ายหรือเอียงตัวไปทางขวา ในครูแต่ละท่านจึงไม่ค่อยจะมีความแตกต่างกันมากนัก การเอียงตัว ต้องเป็นไปตามลักษณะท่าราบในแต่ละท่าอยู่แล้ว

4. ศีรษะ จะมีลักษณะ 3 อย่าง คือ เอียงซ้าย เอียงขวา และตั้งตรง การเอียงศีรษะนั้นจะต้องเป็นไปตามลักษณะท่าราบ ในเพลงครูนี้ก็เช่นเดียวกัน ลักษณะของศีรษะจึงไม่แตกต่างกันมากนัก และไม่ค่อยจะมีผลต่อท่าราบ

จากข้อสังเกตที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า ลักษณะท่าราบที่แตกต่างกันมากที่สุดคือ ลักษณะของมือ เพราะมือสามารถจะพลิกแพลงท่าทางได้มากกว่าส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย

ในเพลงครูนี้เป็นการตีท่าราบตามบทร้อง ครูแต่ละท่านจึงสามารถใช้ความถนัดในการตีท่าของตนเองซึ่งไม่เป็น เรื่องที่ผิด แต่ส่วนมากแล้วจะมีลักษณะที่คล้าย ๆ กัน

สรุปลักษณะที่เหมือนและแตกต่างกันของท่าราบในครูแต่ละท่านเป็นตารางดังต่อไปนี้

- / หมายถึง ครูแต่ละท่านจะมีลักษณะที่เหมือนกัน (กลุ่มที่ 1)
- * หมายถึง ครูที่มีลักษณะท่าราบที่เหมือนกัน (กลุ่มที่ 2)
- หมายถึง มีลักษณะท่าราบที่ไม่เหมือนใคร

ตารางการเปรียบเทียบลักษณะท่าทางเพลงครู

ลำดับท่า	ลักษณะท่าทาง	ครูยก	ครูलयอง	ครูเลื่อน	ครูช่วง	ครูसारิธ
1	มือและแขน เท้า ตัวและไหล่ ศีรษะ	/	/	/	/	/
2	มือและแขน เท้า ตัวและไหล่ ศีรษะ	/	/	-	/	/
3	มือและแขน เท้า ตัวและไหล่ ศีรษะ	/	/	*	/	*
4	มือและแขน เท้า ตัวและไหล่ ศีรษะ	/	*	/	/	*

ตารางการเปรียบเทียบลักษณะท่าทางเพลงครูสอน (ต่อ)

ลำดับท่า	ลักษณะท่าทาง	ครูยก	ครูละออง	ครูเลื่อน	ครูช่วง	ครูสารวัตร
5	มือและแขน	/	*	-	/	*
	เท้า	/	/	/	/	/
	ตัวและไหล่	/	/	/	/	/
	ศีรษะ	/	/	/	-	/
6	มือและแขน	/	/	/	/	/
	เท้า	/	/	/	/	/
	ตัวและไหล่	/	/	/	/	/
	ศีรษะ	/	/	/	/	/
7	มือและแขน	*	/	/	*	/
	เท้า	/	/	/	/	/
	ตัวและไหล่	/	/	/	/	/
	ศีรษะ	/	/	/	/	/
8	มือและแขน	/	*	/	/	*
	เท้า	/	/	/	/	/
	ตัวและไหล่	/	/	/	/	/
	ศีรษะ	/	/	/	/	/

ตารางการเปรียบเทียบลักษณะท่าทางเพลงครูสอน (ต่อ)

ลำดับท่า	ลักษณะท่าทาง	ครูยก	ครูละยอง	ครูเลื่อน	ครูช่วง	ครูสาริรช
9	มือและแขน	/	/	/	/	-
	เท้า	/	/	/	/	/
	ตัวและไหล่	/	/	/	/	/
	ศีรษะ	/	/	/	/	/
10	มือและแขน	*	/	/	*	/
	เท้า	/	/	/	/	/
	ตัวและไหล่	*	/	/	*	/
	ศีรษะ	*	/	/	*	/
11	มือและแขน	/	*	/	*	/
	เท้า	/	/	/	/	/
	ตัวและไหล่	/	/	/	/	/
	ศีรษะ	/	/	/	/	/
12	มือและแขน	/	/	-	/	/
	เท้า	/	/	/	/	/
	ตัวและไหล่	/	/	/	/	/
	ศีรษะ	/	/	/	/	/

ตารางการเปรียบเทียบลักษณะท่าทางเพลงครูสอน (ต่อ)

ลำดับท่า	ลักษณะท่าทาง	ครูยก	ครูลงเอง	ครูเลื่อน	ครูช่วง	ครูสำรวจ
13	มือและแขน	-	*	/	*	/
	เท้า	/	/	/	/	/
	ตัวและไหล่	/	/	/	/	/
	ศีรษะ	/	/	/	/	/
14	มือและแขน	/	/	/	/	/
	เท้า	/	/	/	/	/
	ตัวและไหล่	/	/	/	/	/
	ศีรษะ	/	/	/	/	/
15	มือและแขน	/	-	-	/	-
	เท้า	/	/	/	/	/
	ตัวและไหล่	/	/	*	/	*
	ศีรษะ	/	/	*	/	-
16	มือและแขน	/	/	/	/	/
	เท้า	/	/	/	/	/
	ตัวและไหล่	/	/	/	/	/
	ศีรษะ	/	/	/	/	/

จากตารางดังกล่าวพอจะสรุปได้ว่า ลักษณะท่าราเพลงครูสอนมีทั้งหมด 16 ท่า สามารถหาความเหมือนและความแตกต่างตามลักษณะท่าทางได้ดังนี้

1. ลักษณะมือ 16 ท่า เหมือนกันทั้ง 5 ท่า 4 ท่า และแตกต่างกันทั้ง 5 ท่า 12 ท่า
2. ลักษณะเท้า เหมือนกันทั้ง 5 ท่า 16 ท่า ความแตกต่างไม่มี
3. ลักษณะตัวและไหล่ 16 ท่า เหมือนกันทั้ง 5 ท่า 14 ท่า และแตกต่างกัน 2 ท่า
4. ลักษณะศีรษะ 16 ท่า เหมือนกันทั้ง 5 ท่า 13 ท่า และแตกต่างกัน 3 ท่า

จากการเปรียบเทียบให้เห็นได้ชัดเจน จะเห็นได้ว่า ลักษณะท่าราของครู โนราเพลงครูสอนจะแตกต่างกันที่มือและแขนมากที่สุด แต่ลักษณะอื่น ๆ จะแตกต่างกันน้อย จะไม่แตกต่างกันทั้งหมด จะมีส่วนที่เป็นหลักเหมือนกัน คือ เท้า ตัวและไหล่ และศีรษะ และลักษณะท่ามือก็ไม่ได้ต่างกันทั้งหมด ในครู 5 ท่านจะมีท่าราในบทร้องนั้น ๆ เหมือนกัน เพราะลักษณะท่าราในเพลงนี้จะเป็นการบรรยายให้เห็นถึงลักษณะการใช้มือ

เปรียบเทียบท่ารำเพลงสอนรำ

จากการเปรียบเทียบลักษณะท่ารำเพลงสอนรำของครูโนรา 5 ท่าน ทำให้เห็นลักษณะท่ารำโนราเพลงสอนรำของครูแต่ละท่าน ว่ามีลักษณะที่เหมือนกัน และแตกต่างกัน ซึ่งพอจะสรุปได้ว่าลักษณะท่ารำจะแตกต่างกันในบางส่วนเท่านั้น จะไม่แตกต่างกันทั้งหมด ซึ่งพอจะแยกลักษณะที่เหมือนและแตกต่างกันดังนี้

1. เปรียบเทียบการเรียงลำดับท่าของการรำเพลงสอนรำของครู 5 ท่าน ในเพลงนี้การเรียงลำดับท่าจะไม่แตกต่างกันเพราะเพลงนี้มีบทกลอนที่บอกท่ารำเป็นตัวกำหนดท่ารำ ครูโนราจึงไม่สามารถที่จะคิดท่ารำออกมาได้อย่างอิสระ เพราะฉะนั้น การเรียงท่ารำจึงไม่แตกต่างกัน

2. เปรียบเทียบลักษณะท่ารำ ซึ่งในเพลงนี้ลักษณะท่ารำไม่แตกต่างกันมากนัก เพราะมีเนื้อเพลงเป็นตัวกำหนดท่ารำดังจะอธิบายเปรียบเทียบให้เห็นชัดเจนดังต่อไปนี้

ท่าที่ 1 ท่าสอนรำ

- ครูยก ท่าที่ 1

โครงสร้างลักษณะท่ารำ

มือและแขน มือทั้งสองข้างพนมมืออยู่ระดับอก แล้วเคลื่อนมือขวาไปตั้งวงหน้าระดับอก ให้ปลายนิ้วชี้ขึ้นด้านบน มือซ้ายจับต่อตอกมือขวา

เท้า

เท้าทั้งสองยืนให้หน้าหน้าตัวอยู่ตรงกลางให้ส้นเท้าชิดติดกัน ปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย แล้วก้าวเท้าซ้ายไปด้านหน้า ให้ห่างจากเท้าขวาประมาณ 1 คืบ เท้าขวายกส้นเท้าขึ้น

ตัวและไหล่

ตรง แล้วเอียงตัวไปทางซ้าย

ศีรษะ

ตรง

- ครูละออง ท่าที่ 1

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือทั้งสองข้างพนมมืออยู่ระดับอก แล้วเคลื่อนมือขวาไปตั้งวงหน้าระดับอก ให้ปลายนิ้วชี้ขึ้นด้านบน มือซ้ายจับต่อศอกมือขวา

เท้า เท้าทั้งสองยืนให้หน้าหน้าเท้าอยู่ตรงกลางให้ส้นเท้าชิดติดกัน ปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย แล้วก้าวเท้าซ้ายไปด้านหน้า ให้ห่างจากเท้าขวาประมาณ 1 ศีบ เท้าขวายกส้นเท้าขึ้น

ตัวและไหล่ ตรง แล้วเอียงตัวไปทางซ้าย

ศีรษะ ตรง

- ครูเลื่อน ท่าที่ 1

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือทั้งสองข้างพนมมืออยู่ระดับอก แล้วเคลื่อนมือขวาไปตั้งวงหน้าระดับอก ให้ปลายนิ้วชี้ขึ้นด้านบน มือซ้ายจับต่อศอกมือขวา

เท้า เท้าทั้งสองยืนให้หน้าหน้าเท้าอยู่ตรงกลางให้ส้นเท้าชิดติดกัน ปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย แล้วก้าวเท้าซ้ายไปด้านหน้า ให้ห่างจากเท้าขวาประมาณ 1 ศีบ เท้าขวายกส้นเท้าขึ้น

ตัวและไหล่ ตรง แล้วเอียงตัวไปทางซ้าย

ศีรษะ ตรง

- ครูชวง ท่าที่ 1

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือทั้งสองข้างพนมมืออยู่ระดับอก แล้วเคลื่อนมือขวาไปตั้งวงหน้าระดับอก ให้ปลายนิ้วชี้ขึ้นด้านบน มือซ้ายจับต่อศอกมือขวา

เท้า

เท้าทั้งสองยืนให้หน้าหน้าเท้าอยู่ตรงกลางให้ส้นเท้าชิดติดกัน ปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย แล้วก้าวเท้าซ้ายไปด้านหน้า ให้ห่างจากเท้าขวาประมาณ 1 คืบ เท้าขวายกส้นเท้าขึ้น

ตัวและไหล่

ตรง แล้วเอียงตัวไปทางซ้าย

ศีรษะ

ตรง

- ครูสาวโรช ท่าที่ 1

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือทั้งสองข้างพนมมืออยู่ระดับอก แล้วเคลื่อนมือขวาไปตั้งวงหน้าระดับอก ให้ปลายนิ้วชี้ขึ้นด้านบน มือซ้ายจับต่อศอกมือขวา

เท้า

เท้าทั้งสองยืนให้หน้าหน้าเท้าอยู่ตรงกลางให้ส้นเท้าชิดติดกัน ปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย แล้วก้าวเท้าซ้ายไปด้านหน้า ให้ห่างจากเท้าขวาประมาณ 1 คืบ เท้าขวายกส้นเท้าขึ้น

ตัวและไหล่

ตรง แล้วเอียงตัวไปทางซ้าย

ศีรษะ

ตรง

ท่าที่ 2 ทาร่าเพียงป่า

- ครูยก ท่าที่ 2

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน	มือทั้งสองข้างตั้งวงด้านข้างระดับไหล่ให้ ปลายนิ้วชี้ขึ้นด้านบน
เท้า	ก้าวเท้าซ้ายไปด้านหน้า ให้ห่างจาก เท้าขวาประมาณ 1 คืบ เท้าขวายกส้น เท้าขึ้น
ตัวและไหล่	เอียงตัวไปทางซ้าย
ศีรษะ	เอียงซ้าย

- ครูละออง ท่าที่ 2

โครงสร้างลักษณะท่าร่า

มือและแขน	มือทั้งสองข้างตั้งวงด้านข้างระดับไหล่ให้ ปลายนิ้วชี้ขึ้นด้านบน
เท้า	ก้าวเท้าซ้ายไปด้านหน้า ให้ห่างจาก เท้าขวาประมาณ 1 คืบ เท้าขวายกส้น เท้าขึ้น
ตัวและไหล่	เอียงตัวไปทางซ้าย
ศีรษะ	เอียงซ้าย

- ครูเลื่อน ท่าที่ 2

โครงสร้างลักษณะท่าเรา

มือและแขน มือทั้งสองข้างตั้งวงด้านข้างระดับไหล่ให้
ปลายนิ้วชี้ขึ้นด้านบน

เท้า ก้าวเท้าซ้ายไปด้านหน้า ให้ห่างจาก
เท้าขวาประมาณ 1 คืบ เท้าขวายกส้น
เท้าขึ้น

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางซ้าย

ศีรษะ เอียงซ้าย

- ครูชวง ท่าที่ 2

โครงสร้างลักษณะท่าเรา

มือและแขน มือทั้งสองข้างตั้งวงด้านข้างระดับไหล่ให้
ปลายนิ้วชี้ขึ้นด้านบน

เท้า ก้าวเท้าซ้ายไปด้านหน้า ให้ห่างจาก
เท้าขวาประมาณ 1 คืบ เท้าขวายกส้น
เท้าขึ้น

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางซ้าย

ศีรษะ เอียงซ้าย

- ครูสาวโรช ท่าที่ 2

โครงสร้างลักษณะท่ารำ

มือและแขน	มือทั้งสองข้างตั้งวงด้านข้างระดับไหล่ให้ ปลายนิ้วชี้ขึ้นด้านบน
เท้า	ก้าวเท้าซ้ายไปด้านหน้า ให้ห่างจาก เท้าขวาประมาณ 1 คืบ เท้าขวายกส้น เท้าขึ้น
ตัวและไหล่	เอียงตัวไปทางซ้าย
ศีรษะ	เอียงซ้าย

ท่าที่ 3 ปลดปลงลงมา

- ครูยก ท่าที่ 3

โครงสร้างลักษณะท่ารำ

มือและแขน	มือขวาจับคว้างอแขนระดับหน้า ปลายจับ ชี้ลงพื้น มือซ้ายตั้งวงบนระดับศีรษะ ให้ ปลายจับชี้เข้าหาศีรษะ
เท้า	วางเท้าขวาลงหลัง หน้าหนักอยู่เท้าซ้าย เท้าขวายกส้นเท้าขึ้น
ตัวและไหล่	เอียงตัวไปทางซ้าย
ศีรษะ	เอียงซ้าย

- ครูชองง ท่าที่ 3

โครงสร้างลักษณะท่ารำ

มือและแขน	มือขวาจับคว้างอแขนระดับหน้า ปลายจับ ชี้ลงพื้น มือซ้ายตั้งวงบระดับศีรษะ ให้ ปลายจับชี้เข้าหาศีรษะ
เท้า	วางเท้าขวาลงหลัง นิ้วเท้าอยู่เท้าซ้าย เท้าขวายกส้นเท้าขึ้น
ตัวและไหล่	เอียงตัวไปทางซ้าย
ศีรษะ	เอียงซ้าย

- ครูเลื่อน ท่าที่ 3

โครงสร้างลักษณะท่ารำ

มือและแขน	มือขวาจับคว้างอแขนระดับหน้า ปลายจับ ชี้ลงพื้น มือซ้ายตั้งวงบระดับศีรษะ ให้ ปลายจับชี้เข้าหาศีรษะ
เท้า	วางเท้าขวาลงหลัง นิ้วเท้าอยู่เท้าซ้าย เท้าขวายกส้นเท้าขึ้น
ตัวและไหล่	เอียงตัวไปทางซ้าย
ศีรษะ	เอียงซ้าย

- ครูชวง ท่าที่ 3

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน	มือขวาจับคว่ำวงอแขนระดับหน้า ปลายจับ ซ้ายพื้น มือซ้ายตั้งวงบนระดับศีรษะ ให้ ปลายจับชี้เข้าหาศีรษะ
เท้า	วางเท้าขวาหลัง หน้าหันอยู่เท้าซ้าย เท้าขวาถอยกลับเท้าขึ้น
ตัวและไหล่	เอียงตัวไปทางซ้าย
ศีรษะ	เอียงซ้าย

- ครูสาวโรช ท่าที่ 3

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน	มือขวาจับคว่ำวงอแขนระดับหน้า ปลายจับ ซ้ายพื้น มือซ้ายตั้งวงบนระดับศีรษะ ให้ ปลายจับชี้เข้าหาศีรษะ
เท้า	วางเท้าขวาหลัง หน้าหันอยู่เท้าซ้าย เท้าขวาถอยกลับเท้าขึ้น
ตัวและไหล่	เอียงตัวไปทางซ้าย
ศีรษะ	เอียงซ้าย

ท่าที่ 4 ท่าราเพียงพก

- ครูยก ท่าที่ 4

โครงสร้างลักษณะท่ารา

มือและแขน มือทั้งสองตั้งวงล่างระดับสะเอว ให้
ปลายนิ้วชี้ขึ้นด้านบน มือทั้งสองห่างกัน
พอประมาณ

เท้า เท้าทั้งสองยืนให้หน้าหน้ากตัวอยู่ตรงกลาง
ส้นเท้าชิดติดกัน ให้ปลายเท้าห่างกัน
เล็กน้อย

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูละออง ท่าที่ 4

โครงสร้างลักษณะท่ารา

มือและแขน มือทั้งสองตั้งวงล่างระดับสะเอว ให้
ปลายนิ้วชี้ขึ้นด้านบน มือทั้งสองห่างกัน
พอประมาณ

เท้า เท้าทั้งสองยืนให้หน้าหน้ากตัวอยู่ตรงกลาง
ส้นเท้าชิดติดกัน ให้ปลายเท้าห่างกัน
เล็กน้อย

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูเลื่อน ท่าที่ 4

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน	มือทั้งสองตั้งวงล่างระดับสะเอว ให้ความปลายนิ้วชี้ขึ้นด้านบน มือทั้งสองห่างกันพอประมาณ
เท้า	เท้าทั้งสองยืนให้ฝ่าเท้าหน้าตั้งอยู่ตรงกลาง สันเท้าชิดติดกัน ให้ความปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย
ตัวและไหล่	ตรง
ศีรษะ	ตรง

- ครูชวง ท่าที่ 4

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน	มือทั้งสองข้างจับหงายระดับสะเอว ให้ความปลายนิ้วชี้ขึ้นด้านบน มือทั้งสองห่างกันเล็กน้อย
เท้า	เท้าทั้งสองยืนให้ฝ่าเท้าหน้าตั้งอยู่ตรงกลาง สันเท้าชิดติดกัน ให้ความปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย
ตัวและไหล่	ตรง
ศีรษะ	ตรง

- ครูสาวโรช ท่าที่ 4

โครงสร้างลักษณะท่ารำ

มือและแขน มือทั้งสองตั้งวงล่างระดับสะเอว ใจให้
ปลายนิ้วชี้ขึ้นด้านบน มือทั้งสองห่างกัน
พอประมาณ

เท้า เท้าทั้งสองยืนให้หน้าหน้าค้ำตั้งอยู่ตรงกลาง
ส้นเท้าชิดติดกัน ใจให้ปลายเท้าห่างกัน
เล็กน้อย

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

ท่าที่ 5 ท่าวาดไว้กับผายอก

- ครูยก ท่าที่ 5

โครงสร้างลักษณะท่ารำ

มือและแขน มือขวาตั้งวงหน้าระดับอก ใจให้ปลายนิ้วชี้ขึ้น
ด้านบน มือซ้ายแบทหงายให้ฝ่ามือมาแตะ
ที่อก

เท้า เท้าซ้ายวางหลังยกส้นเท้าขึ้นให้ห่างจาก
เท้าขวาประมาณ 1 คืบ

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางซ้าย

ศีรษะ เอียงซ้าย

- ครูชอง ท่าที่ 5

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือขวาดึงวงหน้าระดับอก ให้ปลายนิ้วชี้ขึ้น
ด้านบน มือซ้ายแบหงายให้ฝ่ามือมาแตะ
ที่อก

เท้า เท้าซ้ายวางหลังยกส้นเท้าขึ้นให้ห่างจาก
เท้าขวาประมาณ 1 คืบ

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางซ้าย

ศีรษะ เอียงซ้าย

- ครูเลื่อน ท่าที่ 5

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือขวาดึงวงหน้าระดับอก ให้ปลายนิ้วชี้ขึ้น
ด้านบน มือซ้ายแบหงายให้ฝ่ามือมาแตะ
ที่อก

เท้า เท้าซ้ายวางหลังยกส้นเท้าขึ้นให้ห่างจาก
เท้าขวาประมาณ 1 คืบ

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางซ้าย

ศีรษะ เอียงซ้าย

- ครูชวง ท่าที่ 5

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือขวาตั้งวงหน้าระดับอก ให้ปลายนิ้วชี้ขึ้น
ด้านบน มือซ้ายแบหงายให้ฝ่ามือมาแตะ
ที่อก

เท้า เท้าซ้ายวางหลังยกส้นเท้าขึ้นให้ห่างจาก
เท้าขวาประมาณ 1 คืบ

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางซ้าย

ศีรษะ เอียงซ้าย

- ครูสาราช ท่าที่ 5

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือขวาตั้งวงหน้าระดับอก ให้ปลายนิ้วชี้ขึ้น
ด้านบน มือซ้ายแบหงายให้ฝ่ามือมาแตะ
ที่อก

เท้า เท้าซ้ายวางหลังยกส้นเท้าขึ้นให้ห่างจาก
เท้าขวาประมาณ 1 คืบ

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางซ้าย

ศีรษะ เอียงซ้าย

ท่าที่ 6 ท่ายกให้เป็นแพนพาลา

- ครูยก ท่าที่ 6

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

- มือและแขน มือทั้งสองยกขึ้นมาให้ข้อมืออยู่ระดับไหล่ แขนมือหงายขึ้นให้ปลายนิ้วชี้ออกด้านข้าง ให้ข้อมือห่างจากไหล่ประมาณ 1 ศอก
- เท้า เท้าขวายืนเต็มเท้ารับน้ำหนักตัว เท้าซ้ายยกขึ้นด้านข้างระดับสะเอว ให้ส่วนหน้าของเท้าคว่ำลงขนานกับพื้น ปลายเท้าชี้ไปด้านหลัง
- ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางซ้าย
- ศีรษะ เอียงซ้าย

- ครูละออง ท่าที่ 6

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

- มือและแขน มือทั้งสองยกขึ้นมาให้ข้อมืออยู่ระดับไหล่ แขนมือหงายขึ้นให้ปลายนิ้วชี้ออกด้านข้าง ให้ข้อมือห่างจากไหล่ประมาณ 1 ศอก
- เท้า เท้าขวายืนเต็มเท้ารับน้ำหนักตัว เท้าซ้ายยกขึ้นด้านข้างระดับสะเอว ให้ส่วนหน้าของเท้าคว่ำลงขนานกับพื้น ปลายเท้าชี้ไปด้านหลัง
- ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางซ้าย
- ศีรษะ เอียงซ้าย

- ครูเลื่อน ท่าที่ 6

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน	มือทั้งสองยกขึ้นมาให้ข้อมืออยู่ระดับไหล่ แบมือหงายขึ้นให้ปลายนิ้วชี้ออกด้านข้าง ให้ข้อมือห่างจากไหล่ประมาณ 1 ศอก
เท้า	เท้าขวาขึ้นเต็มเท้ารับน้ำหนักตัว เท้า ซ้ายยกขึ้นด้านข้างระดับสะเอว ให้ส่วน หน้าของเท้าคว่ำลงขนานกับพื้น ปลายเท้า ชี้ไปด้านหลัง
ตัวและไหล่	เอียงตัวไปทางซ้าย
ศีรษะ	เอียงซ้าย

- ครูช่วง ท่าที่ 6

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน	มือทั้งสองยกขึ้นมาให้ข้อมืออยู่ระดับไหล่ แบมือหงายขึ้นให้ปลายนิ้วชี้ออกด้านข้าง ให้ข้อมือห่างจากไหล่ประมาณ 1 ศอก
เท้า	เท้าขวาขึ้นเต็มเท้ารับน้ำหนักตัว เท้า ซ้ายยกขึ้นด้านข้างระดับสะเอว ให้ส่วน หน้าของเท้าคว่ำลงขนานกับพื้น ปลายเท้า ชี้ไปด้านหลัง
ตัวและไหล่	เอียงตัวไปทางซ้าย
ศีรษะ	เอียงซ้าย

- ครูสาโรช ท่าที่ 6

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

- มือและแขน   มือทั้งสองยกขึ้นมาให้ช้อมืออยู่ระดับไหล่
แบบมือหงายขึ้นให้ปลายนิ้วชี้ออกด้านข้าง
ให้ช้อมือห่างจากไหล่ประมาณ 1 ศอก
- เท้า   เท้าขวายืนเต็มเท้ารับน้ำหนักตัว   เท้า
ซ้ายยกขึ้นด้านข้างระดับสะเอว ให้ส่วน
หน้าของเท้าคว่ำลงขนานกับพื้น ปลายเท้า
ชี้ไปด้านหลัง
- ตัวและไหล่   เอียงตัวไปทางซ้าย
- ศีรษะ   เอียงซ้าย

ท่าที่ 7 ท่ายกสูงเสมอหน้า

- ครูยก ท่าที่ 7

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

- มือและแขน   มือทั้งสองยกขึ้นสูงระดับหน้า โดยแบฝ่ามือ
ขึ้นด้านบน ให้ปลายนิ้วชี้ไปด้านหน้า งอศอก
- เท้า   เท้าทั้งสองยืนเต็มเท้าให้หน้าหนักตัวอยู่
ตรงกลาง สันเท้าชิดติดกัน ให้ปลายเท้า
ห่างกันเล็กน้อย
- ตัวและไหล่   ตรง
- ศีรษะ   ตรง

- ครูละออง ท่าที่ 7

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน	มือซ้ายตั้งวงบนระดับศีรษะมือขวาจับคว่ำระดับหน้าให้ปลายจับชี้ลงพื้น
เท้า	ก้าวเท้าซ้ายมาด้านหน้าให้ห่างจากเท้าขวาประมาณ 1 คืบ เท้าขวายกส้นเท้าขึ้น
ตัวและไหล่	เอียงตัวไปทางซ้าย
ศีรษะ	เอียงซ้าย

- ครูเลื่อน ท่าที่ 7

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน	มือทั้งสองยกขึ้นสูงระดับหน้า โดยแบฝ่ามือขึ้นด้านบน ให้ปลายนิ้วชี้ไปด้านหน้า งอศอก
เท้า	เท้าทั้งสองยืนเต็มเท้าให้หน้าหนักตัวอยู่ตรงกลาง ส้นเท้าชิดติดกัน ให้ปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย
ตัวและไหล่	ตรง
ศีรษะ	ตรง

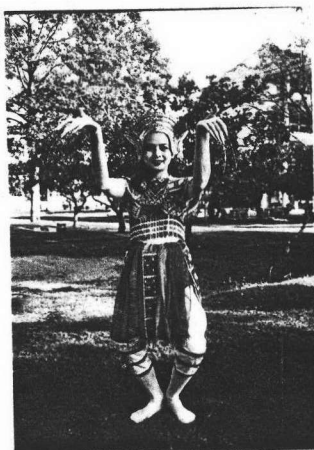
- ครูชวง ท่าที่ 7

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน	มือทั้งสองยกขึ้นสูงระดับหน้า โดยแบฝ่ามือขึ้นด้านบน ปล่อยให้นิ้วชี้ไปด้านหน้า งอศอก
เท้า	เท้าทั้งสองยืนเต็มเท้าให้หน้าหนักตัวอยู่ตรงกลาง สันเท้าชิดติดกัน ปล่อยให้เท้าห่างกันเล็กน้อย
ตัวและไหล่	ตรง
ศีรษะ	ตรง

- ครูสารอช ท่าที่ 7

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน	มือทั้งสองยกขึ้นสูงระดับหน้า โดยแบฝ่ามือขึ้นด้านบน ปล่อยให้นิ้วชี้ไปด้านหน้า งอศอก
เท้า	เท้าทั้งสองยืนเต็มเท้าให้หน้าหนักตัวอยู่ตรงกลาง สันเท้าชิดติดกัน ปล่อยให้เท้าห่างกันเล็กน้อย
ตัวและไหล่	ตรง
ศีรษะ	ตรง

ท่าที่ 8 ท่าชอระย้าพวงดอกไม้

- ครูยก ท่าที่ 8

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือทั้งสองจับคว่ำประสานมือกันระดับหน้า
ให้ข้อมือขวาทับบนข้อมือซ้าย ปลายจับชี้ลง
เท้า ก้าวเท้าขวาไปด้านหน้าให้ห่างจากเท้า
ซ้ายประมาณ 1 ศอก เท้าซ้ายยกส้นเท้าขึ้น
ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางขวา
ศีรษะ เอียงขวา

- ครูละออง ท่าที่ 8

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือขวาจับหงายงอแขนด้านข้างระดับสะ
เอว มือซ้ายชี้ไปที่จับมือขวาอแขน
เท้า ก้าวเท้าขวาไปด้านหน้าให้ห่างจากเท้า
ซ้ายประมาณ 1 ศอก เท้าซ้ายยกส้นเท้าขึ้น
ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางขวา
ศีรษะ เอียงขวา

- ครูเลื่อน ท่าที่ 8

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน	มือซ้ายจับหงายงอแขนด้านข้างระดับสะ เอว มือขวาชี้ที่จับมือซ้าย งอแขน
เท้า	เท้าทั้งสองยืนเต็มเท้าส้นเท้าชิดติดกันให้ ปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย
ตัวและไหล่	ตรง
ศีรษะ	เอียงซ้าย

- ครูช่วง ท่าที่ 8

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน	มือทั้งสองจับคว่ำประสานมือกันระดับหน้า อกให้ข้อมือขวาทับบนข้อมือซ้าย ปลายจับชี้ลง
เท้า	เท้าทั้งสองยืนเต็มเท้าส้นเท้าชิดติดกันให้ ปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย
ตัวและไหล่	เอียงตัวไปทางขวา
ศีรษะ	เอียงขวา

- ครูสาวโรช ท่าที่ 8

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน	มือขวาจับหงายงอแขนด้านข้างระดับสะ เอว มือซ้ายชี้ไปที่จับมือขวา งอแขน
เท้า	ก้าวเท้าขวาไปด้านหน้าให้ห่างจากเท้า ซ้ายประมาณ 1 ศอก เท้าซ้ายยกส้นเท้าขึ้น
ตัวและไหล่	เอียงตัวไปทางขวา
ศีรษะ	เอียงขวา

ท่าที่ 9 ท่าปลดปลงลงมา

- ครูยก ท่าที่ 9

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน	มือขวาจับคว่ำงอแขนระดับหน้า ปลายจับ ซี่งพื้น มือซ้ายตั้งวงบนระดับ ศีรษะ ให้ ปลายจับชี้เข้าหาศีรษะ
เท้า	วางเท้าขวาหลัง หน้าหนักอยู่เท้าซ้าย เท้าขวา ยกส้นเท้าขึ้น
ตัวและไหล่	เอียงตัวไปทางซ้าย
ศีรษะ	เอียงซ้าย

- ครูละออง ท่าที่ 9

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน	มือขวาจับคว้างอแขนระดับหน้า ปลายจับ ซ้ายลงพื้น มือซ้ายตั้งวงบนระดับศีรษะ ให้ ปลายจับชี้เข้าหาศีรษะ
เท้า	วางเท้าขวาหลัง หน้าหนักอยู่เท้าซ้าย เท้าขวายกส้นเท้าขึ้น
ตัวและไหล่	เอียงตัวไปทางซ้าย
ศีรษะ	เอียงซ้าย

- ครูเลื่อน ท่าที่ 9

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน	มือขวาจับคว้างอแขนระดับหน้า ปลายจับ ซ้ายลงพื้น มือซ้ายตั้งวงบนระดับศีรษะ ให้ ปลายจับชี้เข้าหาศีรษะ
เท้า	วางเท้าขวาหลัง หน้าหนักอยู่เท้าซ้าย เท้าขวายกส้นเท้าขึ้น
ตัวและไหล่	เอียงตัวไปทางซ้าย
ศีรษะ	เอียงซ้าย

- ครูชวง ท่าที่ 9

โครงสร้างลักษณะท่ารา

มือและแขน	มือซ้ายจับหงายด้านข้างระดับสะเอว มือขวาตั้งวงล่างระดับสะเอว ให้ปลายนิ้วชี้ขึ้นด้านบน
เท้า	วางเท้าขวาหลัง หลัง หน้าหนีอยู่เท้าซ้าย เท้าขวายกส้นเท้าขึ้น
ตัวและไหล่	เอียงตัวไปทางซ้าย
ศีรษะ	เอียงซ้าย

- ครูสาวโรช ท่าที่ 9

โครงสร้างลักษณะท่ารา

มือและแขน	มือขวาจับคว้างอแขนระดับหน้า ปลายจับชี้ลงพื้น มือซ้ายตั้งวงบนระดับศีรษะ ให้ปลายจับชี้เข้าหาศีรษะ
เท้า	วางเท้าซ้ายลงหลัง หน้าหนีอยู่เท้าขวา เท้าซ้ายยกส้นเท้าขึ้น
ตัวและไหล่	เอียงตัวไปทางขวา
ศีรษะ	เอียงขวา

ท่าที่ 10 ท่าโคมเวียน

- ครุยก ท่าที่ 10

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือทั้งสองตั้งวงหน้าระดับอก ให้ปลายนิ้วชี้เข้าหากัน

เท้า วางเท้าขวาหลังเปิดส้นเท้าขึ้น เท้าซ้ายยืนเต็มเท้า

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางซ้าย แล้วหมุนรอบตัวเอง 1 รอบ

ศีรษะ เอียงซ้าย

- ครุชอง ท่าที่ 10

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือทั้งสองตั้งวงหน้าระดับอก ให้ปลายนิ้วชี้เข้าหากัน

เท้า วางเท้าขวาหลังเปิดส้นเท้าขึ้น เท้าซ้ายยืนเต็มเท้า

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางซ้าย แล้วหมุนรอบตัวเอง 1 รอบ

ศีรษะ เอียงซ้าย

- ครูเลื่อน ท่าที่ 10

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือทั้งสองตั้งวงหน้าระดับอก ให้ปลายนิ้วชี้เข้าหากัน

เท้า วางเท้าขวาหลังเปิดส้นเท้าขึ้น เท้าซ้ายยืนเต็มเท้า

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางซ้าย แล้วหมุนรอบตัวเอง 1 รอบ

ศีรษะ เอียงซ้าย

- ครูชวง ท่าที่ 10

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือทั้งสองตั้งวงหน้าระดับอก ให้ปลายนิ้วชี้เข้าหากัน

เท้า วางเท้าขวาหลังเปิดส้นเท้าขึ้น เท้าซ้ายยืนเต็มเท้า

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางซ้าย แล้วหมุนรอบตัวเอง 1 รอบ

ศีรษะ เอียงซ้าย

- ครูสาวโรช ท่าที่ 10

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือทั้งสองตั้งวงหน้าระดับอก ให้ปลายนิ้วชี้เข้าหากัน

เท้า วางเท้าขวาหลังเปิดส้นเท้าขึ้น เท้าซ้ายยืนเต็มเท้า

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางซ้าย แล้วหมุนรอบตัวเอง 1 รอบ

ศีรษะ เอียงซ้าย

ท่าที่ 11 ท่ากนกธูปवाद

- ครูยก ท่าที่ 11

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือทั้งสองข้างจีบระดับอก ให้ปลายนิ้วชี้เข้าหากัน

เท้า เท้าทั้งสองยืนเต็มเท้าให้ส้นเท้าชิดติดกัน ปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูชอง ท่าที่ 11

โครงสร้างลักษณะท่า

มือและแขน	มือทั้งสองข้างจับระดับอก ให้ปลายจับเข้าหากัน
เท้า	เท้าทั้งสองยืนเต็มเท้าให้ส้นเท้าชิดติดกัน ปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย
ตัวและไหล่	ตรง
ศีรษะ	ตรง

- ครูเลื่อน ท่าที่ 11

โครงสร้างลักษณะท่า

มือและแขน	มือทั้งสองข้างจับระดับอก ให้ปลายจับเข้าหากัน
เท้า	เท้าทั้งสองยืนเต็มเท้าให้ส้นเท้าชิดติดกัน ปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย
ตัวและไหล่	ตรง
ศีรษะ	ตรง

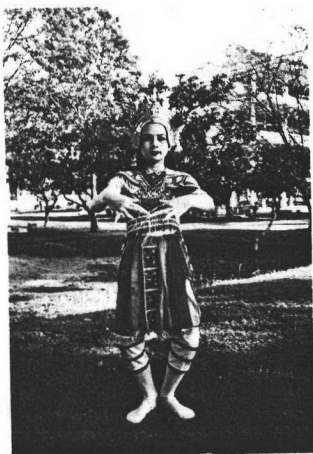
- ครูช่วง ท่าที่ 11

โครงสร้างลักษณะท่า

มือและแขน	มือทั้งสองข้างจีบระดับอก ให้ปลายจีบชี้ เข้าหากัน
เท้า	เท้าทั้งสองยืนเต็มเท้าให้สันเท้าชิดติดกัน ปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย
ตัวและไหล่	ตรง
ศีรษะ	ตรง

- ครูสาริธ ท่าที่ 11

โครงสร้างลักษณะท่า

มือและแขน	มือทั้งสองข้างจีบระดับอก ให้ปลายจีบชี้ เข้าหากัน
เท้า	เท้าทั้งสองยืนเต็มเท้าให้สันเท้าชิดติดกัน ปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย
ตัวและไหล่	ตรง
ศีรษะ	ตรง

ท่าที่ 12 ท่าวาตให้เหมือนกับรูปเขียน

- ครูยก ท่าที่ 12

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือซ้ายยกขึ้นระดับศีรษะให้หงายฝ่ามือขึ้น
ปลายนิ้วชี้ออกด้านข้าง งอข้อศอกให้เป็น
มุมฉาก มือขวาตั้งวงล่างระดับสะเอว
ปลายนิ้วชี้ขึ้นด้านบน

เท้า เท้าซ้ายยืนเต็มเท้ารับน้ำหนักเท้าขวาแยก
ขึ้นวางบนเข่าซ้ายย่อเข่าซ้ายลงเล็กน้อย

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูลงออง ท่าที่ 12

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือซ้ายยกขึ้นระดับศีรษะให้หงายฝ่ามือขึ้น
ปลายนิ้วชี้ออกด้านข้าง งอข้อศอกให้เป็น
มุมฉาก มือขวาตั้งวงล่างระดับสะเอว
ปลายนิ้วชี้ขึ้นด้านบน

เท้า เท้าซ้ายยืนเต็มเท้ารับน้ำหนักเท้าขวาแยก
ขึ้นวางบนเข่าซ้ายย่อเข่าซ้ายลงเล็กน้อย

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูเลื่อน ท่าที่ 12

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน	มือซ้ายยกขึ้นระดับศีรษะให้หงายฝ่ามือขึ้น ปลายนิ้วชี้ออกด้านข้าง งอข้อศอกให้เป็น มุมฉาก มือขวาตั้งวงล่างระดับสะเอว ปลายนิ้วชี้ขึ้นด้านบน
เท้า	เท้าซ้ายยืนเต็มเท้ารับน้ำหนักเท้าขวายก ขึ้นวางบนเข่าซ้ายย่อเข่าซ้ายลงเล็กน้อย
ตัวและไหล่	ตรง
ศีรษะ	ตรง

- ครูชวง ท่าที่ 12

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน	มือซ้ายยกขึ้นระดับศีรษะให้หงายฝ่ามือขึ้น ปลายนิ้วชี้ออกด้านข้าง งอข้อศอกให้เป็น มุมฉาก มือขวาตั้งวงหน้าระดับปาก ปลายนิ้วชี้ขึ้นด้านบน
เท้า	เท้าซ้ายยืนเต็มเท้ารับน้ำหนักเท้าขวายก ขึ้นวางบนเข่าซ้ายย่อเข่าซ้ายลงเล็กน้อย
ตัวและไหล่	ตรง
ศีรษะ	ตรง

- ครูสาโรช ท่าที่ 12

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน	มือซ้ายยกขึ้นระดับศีรษะให้หงายฝ่ามือขึ้น ปลายนิ้วชี้ออกด้านข้าง งอข้อศอกให้เป็น มุมฉาก มือขวาตั้งวงล่างระดับสะเอว ปลายนิ้วชี้ขึ้นด้านบน
เท้า	เท้าซ้ายยืนเต็มเท้ารับน้ำหนักเท้าขวายก ขึ้นวางบนเข่าซ้ายย่อเข่าซ้ายลงเล็กน้อย
ตัวและไหล่	ตรง
ศีรษะ	ตรง

ท่าที่ 13 ท่ากนกโคมเวียน

- ครูยก ท่าที่ 13

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน	มือทั้งสองตั้งวงหน้าระดับอก ฝ่ามือปลายนิ้ว ชี้เข้าหากัน
เท้า	วางเท้าขวาหลังเปิดส้นเท้าขึ้น เท้า ซ้ายยืนเต็มเท้า
ตัวและไหล่	เอียงตัวไปทางซ้าย แล้วหมุนรอบตัวเอง 1 รอบ
ศีรษะ	เอียงซ้าย

- ครูละออง ท่าที่ 13

โครงสร้างลักษณะท่ารา

มือและแขน มือทั้งสองตั้งวงหน้าระดับอก ำให้ปลายนิ้วชี้เข้าหากัน

เท้า วางเท้าขวาหลังหลังเปิดส้นเท้าขึ้น เท้าซ้ายยืนเต็มเท้า

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางซ้าย แล้วหมุนรอบตัวเอง 1 รอบ

ศีรษะ เอียงซ้าย

- ครูเลื่อน ท่าที่ 13

โครงสร้างลักษณะท่ารา

มือและแขน มือทั้งสองตั้งวงหน้าระดับอก ำให้ปลายนิ้วชี้เข้าหากัน

เท้า วางเท้าขวาหลังหลังเปิดส้นเท้าขึ้น เท้าซ้ายยืนเต็มเท้า

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางซ้าย แล้วหมุนรอบตัวเอง 1 รอบ

ศีรษะ เอียงซ้าย

- ครูชวง ท่าที่ 13

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือทั้งสองตั้งวงหน้าระดับอก ให้อปลายนิ้วชี้เข้าหากัน

เท้า วางเท้าขวาหลังเปิดส้นเท้าขึ้น เท้าซ้ายยืนเต็มเท้า

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางซ้าย แล้วหมุนรอบตัวเอง 1 รอบ

ศีรษะ เอียงซ้าย

- ครูสาวโรช ท่าที่ 13

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือทั้งสองตั้งวงหน้าระดับอก ให้อปลายนิ้วชี้เข้าหากัน

เท้า วางเท้าขวาหลังเปิดส้นเท้าขึ้น เท้าซ้ายยืนเต็มเท้า

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางซ้าย แล้วหมุนรอบตัวเอง 1 รอบ

ศีรษะ เอียงซ้าย

ท่าที่ 14 ท่ากะเขียนปาดตาล

- ครูยก ท่าที่ 14

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือซ้ายตั้งมือตรงให้ปลายนิ้วชี้ออกด้านหน้า ระดับสะเอว ฝ่ามือหันมาทางขวามือ มือขวาอแขนวางมืออยู่ด้านหน้ามือซ้ายให้ฝ่ามือหันเข้าหาลำตัว ปลายนิ้วชี้ไปทางด้านข้างซ้าย มือขวากั้นปลายนิ้วมือซ้ายไว้

เท้า เท้าทั้งสองยืนเต็มเท้าให้สั้นเท้าชิดติดกัน ให้ปลายเท้าห่างออกจากกันเล็กน้อย

ตัวและไหล่ ตัวตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูละออง ท่าที่ 14

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือซ้ายตั้งมือตรงให้ปลายนิ้วชี้ออกด้านหน้า ระดับสะเอว ฝ่ามือหันมาทางขวามือ มือขวาอแขนวางมืออยู่ด้านหน้ามือซ้ายให้ฝ่ามือหันเข้าหาลำตัว ปลายนิ้วชี้ไปทางด้านข้างซ้าย มือขวากั้นปลายนิ้วมือซ้ายไว้

เท้า เท้าทั้งสองยืนเต็มเท้าให้สั้นเท้าชิดติดกัน ให้ปลายเท้าห่างออกจากกันเล็กน้อย

ตัวและไหล่ ตัวตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูเลื่อน ท่าที่ 14

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือซ้ายตั้งมือตรงให้ปลายนิ้วชี้ออกด้านหน้า
ระดับสะเอว ฝ่ามือหันมาทางขวา มือ
ขวางอแขนวางมืออยู่ด้านหน้ามือซ้ายให้ฝ่า
มือหันเข้าหาลำตัว ปลายนิ้วชี้ไปทางด้าน
ข้างซ้าย มือขวากันปลายนิ้วมือซ้ายไว้

เท้า

เท้าทั้งสองยืนเต็มเท้าให้ส้นเท้าชิดติดกัน
ให้ปลายเท้าห่างออกจากกันเล็กน้อย

ตัวและไหล่

ตัวตรง

ศีรษะ

ตรง

- ครูชวง ท่าที่ 14

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือซ้ายตั้งมือตรงให้ปลายนิ้วชี้ออกด้านหน้า
ระดับสะเอว ฝ่ามือหันมาทางขวา มือ
ขวางอแขนวางมืออยู่ด้านหน้ามือซ้ายให้ฝ่า
มือหันเข้าหาลำตัว ปลายนิ้วชี้ไปทางด้าน
ข้างซ้าย มือขวากันปลายนิ้วมือซ้ายไว้

เท้า

เท้าทั้งสองยืนเต็มเท้าให้ส้นเท้าชิดติดกัน
ให้ปลายเท้าห่างออกจากกันเล็กน้อย

ตัวและไหล่

ตัวตรง

ศีรษะ

ตรง

- ครูสาโรช ท่าที่ 14

โครงสร้างลักษณะท่าฯ

มือและแขน มือซ้ายตั้งมือตรงให้ปลายนิ้วชี้ออกด้านหน้า
ระดับสะเอว ฝ่ามือหันมาทางขวามือ มือ
ขวางอแขนวางมืออยู่ด้านหน้ามือซ้ายให้ฝ่า
มือหันเข้าหาลำตัว ปลายนิ้วชี้ไปทางด้าน
ข้างซ้าย มือขวากันปลายนิ้วมือซ้ายไว้
เท้า ทั้งสองยืนเต็มเท้าให้ส้นเท้าชิดติดกัน
ให้ปลายเท้าห่างออกจากกันเล็กน้อย

ตัวและไหล่ ตัวตรง

ศีรษะ ตรง

ท่าที่ 15 ท่าตัวฉิ่งเหวียนหูซ

- ครูยก ท่าที่ 15

โครงสร้างลักษณะท่าฯ

มือและแขน มือขวาดั้งวงบนระดับศีรษะ มือซ้ายแบมือ
แต่ะที่อก

เท้า ก้าวเท้าซ้ายมาด้านหน้าให้ห่างจากเท้า
ขวาประมาณ 1 ศอก เท้าขวายกส้นเท้าขึ้น

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางซ้าย

ศีรษะ เอียงซ้าย

- ครูละออง ท่าที่ 15

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน	มือขวาแบ่มือแตะที่อก	มือซ้ายเท้าสะเอว
เท้า	เท้าทั้งสองยืนเต็มเท้าให้สั้นเท้าชิดติดกัน	ปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย ย่อเข่าลง
ตัวและไหล่	ตรง	
ศีรษะ	ตรง	

- ครูเลื่อน ท่าที่ 15

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน	มือขวาดึงวงบนระดับศีรษะ	ปลายนิ้วชี้เข้าหาศีรษะ
เท้า	เท้าทั้งสองยืนเต็มเท้าให้สั้นเท้าชิดติดกัน	ปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย ย่อเข่าลง
ตัวและไหล่	ตรง	
ศีรษะ	ตรง	

- ครูชวง ท่าที่ 15

โครงสร้างลักษณะท่าฯ

มือและแขน	มือทั้งสองข้างแบมือแตะที่อก
เท้า	เท้าทั้งสองยืนเต็มเท้าให้ส้นเท้าชิดติดกัน ปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย ย่อเข่าลง
ตัวและไหล่	ตรง
ศีรษะ	ตรง

- ครูสาวโรช ท่าที่ 15

โครงสร้างลักษณะท่าฯ

มือและแขน	มือขวาแบมือแตะที่อก มือซ้ายเท้าสะเอว
เท้า	เท้าทั้งสองยืนเต็มเท้าให้ส้นเท้าชิดติดกัน ปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย ย่อเข่าลง
ตัวและไหล่	ตรง
ศีรษะ	ตรง

ท่าที่ 16 ท่าพระพุทธเจ้าห้ามมาร

- ครูยก ท่าที่ 16

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือขวาดึงวงหน้าระดับอก ให้ปลายนิ้วชี้ขึ้น
ด้านบน ฝ่ามือหันออกด้านหน้า มือซ้ายเท้า
สยะเอว

เท้า เท้าทั้งสองยืนเต็มเท้าให้ส้นเท้าชิดติดกัน
ปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย ย่อเข่าลง

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูละออง ท่าที่ 16

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือขวาดึงวงหน้าระดับอก ให้ปลายนิ้วชี้ขึ้น
ด้านบน หันฝ่ามือออกด้านหน้า มือซ้าย
ปล่อยลงแนบกับลำตัวแขนตั้ง

เท้า เท้าทั้งสองยืนเต็มเท้าให้ส้นเท้าชิดติดกัน
ปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย ย่อเข่าลง

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูเลื่อน ท่าที่ 16

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือขวาดึงวงหน้าระดับอก ให้ปลายนิ้วชี้ขึ้น
ด้านบน ฝ่ามือหันออกด้านหน้า มือซ้ายเท้า
สะเอว

เท้า เท้าทั้งสองยืนเต็มเท้าให้เส้นเท้าชิดติดกัน
ปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย ย่อเข่าลง

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูช่วง ท่าที่ 16

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือขวาดึงวงหน้าระดับอก ให้ปลายนิ้วชี้ขึ้น
ด้านบน หันฝ่ามือออกด้านหน้า มือซ้าย
ปล่อยลงแนบกับลำตัวแขนตั้ง

เท้า เท้าทั้งสองยืนเต็มเท้าให้เส้นเท้าชิดติดกัน
ปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย ย่อเข่าลง

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูสาวโรช ท่าที่ 16

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือขวาตั้งวงหน้าระดับอก ให้ปลายนิ้วชี้ขึ้น
ด้านบน หันฝ่ามือออกด้านหน้า มือซ้าย
ปล่อยลงแนบกับลำตัวแขนตั้ง
เท้า เท้าทั้งสองยืนเต็มเท้าให้สั้นเท้าชิดติดกัน
ปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย ย่อเข่าลง
ตัวและไหล่ ตรง
ศีรษะ ตรง

ท่าที่ 17 ท่าตัวสั้นนั่งคราย

- ครูยก ท่าที่ 17

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือขวาตั้งวงบนระดับศีรษะ มือซ้ายแบมือ
แตะที่อก
เท้า ก้าวเท้าซ้ายมาด้านหน้าให้ห่างจากเท้า
ขวาประมาณ 1 ศอก เท้าขวาแยกสั้นเท้าขึ้น
ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางซ้าย
ศีรษะ เอียงซ้าย

- ครูละออง ท่าที่ 17

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือขวาแบ่มือแตะที่อก มือซ้ายเท้าสยะเอว
 เท้า เท้าทั้งสองยืนเต็มเท้าให้ส้นเท้าชิดติดกัน
 ปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย ย่อเข่าลง

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูเลื่อน ท่าที่ 17

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือขวาดึงวงบนระดับศีรษะ ปลายนิ้วชี้เข้า
 หาศีรษะ

เท้า เท้าทั้งสองยืนเต็มเท้าให้ส้นเท้าชิดติดกัน
 ปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย ย่อเข่าลง

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูช่วง ท่าที่ 17

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือทั้งสองข้างแบมือแตะที่อก
 เท้า เท้าทั้งสองยืนเต็มเท้าให้ส้นเท้าชิดติดกัน
 ปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย ย่อเข่าลง
 ตัวและไหล่ ตรง
 ศีรษะ ตรง

- ครูสาวโรช ท่าที่ 17

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือขวาแบมือแตะที่อก มือซ้ายเท้าสะเอว
 เท้า เท้าทั้งสองยืนเต็มเท้าให้ส้นเท้าชิดติดกัน
 ปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย ย่อเข่าลง
 ตัวและไหล่ ตรง
 ศีรษะ ตรง

ท่าที่ 18 ท่าพระรามจะข้ามสมุทร

- ครูยก ท่าที่ 18

โครงสร้างลักษณะท่าเรา

มือและแขน มือซ้ายชี้ไปด้านหน้าระดับหน้า งอแขน มือขวาเท้าสะเอว

เท้า เท้าซ้ายก้าวขึ้นมาด้านหน้าให้ห่างจากเท้าขวาประมาณ 1 ดอก เท้าขวายกส้นเท้าขึ้น

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางขวา

ศีรษะ เอียงขวา

- ครูละเอียด ท่าที่ 18

โครงสร้างลักษณะท่าเรา

มือและแขน มือขวาดั้งวงหน้าระดับอก มือซ้ายจับส่งหลัง

เท้า เท้าทั้งสองข้างยืนเต็มเท้าให้ส้นเท้าชิดติดกัน ปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย กระโดดแล้ววิ่งรอบตัวเอง 1 รอบ

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูเลื่อน ท่าที่ 18

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือขวาดึงวงหน้าระดับอก มือซ้ายจับสังหลัง
เท้า เท้าทั้งสองข้างยืนเต็มเท้าให้สั้นเท้าชิด
ติดกัน ปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย กระโดด
แล้ววิ่งรอบตัวเอง 1 รอบ

ตัวและไหล่ ตรง

ศีรษะ ตรง

- ครูช่วง ท่าที่ 18

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน มือซ้ายชี้ไปด้านหน้าระดับหน้า งอแขน มือ
ขวาเท้าสะเอว

เท้า เท้าซ้ายก้าวขึ้นมาด้านหน้าให้ห่างจากเท้า
ขวาประมาณ 1 ศอก เท้าขวายกสั้นเท้าขึ้น

ตัวและไหล่ เอียงตัวไปทางขวา

ศีรษะ เอียงขวา

- ครูสาโรช ท่าที่ 18

โครงสร้างลักษณะท่าท่า

มือและแขน	มือขวาตั้งวงหน้าระดับอก มือซ้ายจับส่งหลัง
เท้า	เท้าทั้งสองข้างยืนเต็มเท้าให้สั้นเท้าชิด ติดกัน ปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย กระโดด แล้ววิ่งรอบตัวเอง 1 รอบ
ตัวและไหล่	ตรง
ศีรษะ	ตรง

จากการอธิบายท่าท่าดังกล่าวข้างต้นของครูทั้ง 5 ท่านในเพลงสอนรำนี้ เราจะเห็นได้ว่าท่าท่าจะไม่แตกต่างกันมากนัก เพราะมีบทร้องเป็นตัวกำหนดท่าท่า ในส่วนที่แตกต่างกันนั้นจะแตกต่างในรายละเอียดปลีกย่อยเล็กน้อยเท่านั้น ดังจะสรุปเป็นตารางให้เห็นชัดเจนดังต่อไปนี้

ตารางการเปรียบเทียบลักษณะท่ารำเพลงสอนรำ

ท่าที่	ลักษณะท่ารำ	ครูยก	ครูลงของ	ครูเลื่อน	ครูช่วง	ครูสาวโรช
1	มือแลขน	/	/	/	/	/
	เท้า	/	/	/	/	/
	ตัวและไหล่	/	/	/	/	/
	ศีรษะ	/	/	/	/	/
2	มือแลขน	/	/	/	-	/
	เท้า	/	/	/	/	/
	ตัวและไหล่	/	/	/	/	/
	ศีรษะ	/	/	/	/	/
3	มือแลขน	/	/	/	-	/
	เท้า	/	/	/	-	/
	ตัวและไหล่	/	/	/	-	/
	ศีรษะ	/	/	/	-	/
4	มือแลขน	/	/	/	-	/
	เท้า	/	/	/	/	/
	ตัวและไหล่	/	/	/	/	/
	ศีรษะ	/	/	/	/	/
5	มือแลขน	/	/	/	/	/
	เท้า	/	/	/	/	/
	ตัวและไหล่	/	/	/	/	/
	ศีรษะ	/	/	/	/	/

ตารางการเปรียบเทียบลักษณะท่าทางเพลงสอนรำ (ต่อ)

ท่าที่	ลักษณะท่าทาง	ครูยก	ครูลงของ	ครูเลื่อน	ครูช่วง	ครูสาวโรช
6	มือและแขน	/	/	/	/	/
	เท้า	/	/	/	/	/
	ตัวและไหล่	/	/	/	/	/
	ศีรษะ	/	/	/	/	/
7	มือและแขน	/	-	/	/	/
	เท้า	/	-	/	/	/
	ตัวและไหล่	/	-	/	/	/
	ศีรษะ	/	-	/	/	/
8	มือและแขน	/	*	-	/	*
	เท้า	/	/	*	*	/
	ตัวและไหล่	/	/	/	/	/
	ศีรษะ	/	/	/	-	/
9	มือและแขน	/	/	/	-	/
	เท้า	/	/	/	/	/
	ตัวและไหล่	/	/	/	/	/
	ศีรษะ	/	/	/	/	/
10	มือและแขน	/	/	/	/	/
	เท้า	/	*	/	*	/
	ตัวและไหล่	/	*	/	*	/
	ศีรษะ	/	*	/	*	/

ตารางการเปรียบเทียบลักษณะท่าทางเพลงสอนรำ (ต่อ)

ท่าที่	ลักษณะท่าทาง	ครูยก	ครูละออง	ครูเลื่อน	ครูช่วง	ครูสาราช
11	มือและแขน	/	/	/	/	/
	เท้า	/	/	/	/	/
	ตัวและไหล่	/	/	/	/	/
	ศีรษะ	/	/	/	/	/
12	มือและแขน	/	*	/	/	*
	เท้า	/	/	/	/	/
	ตัวและไหล่	/	/	/	/	/
	ศีรษะ	/	/	/	/	/
13	มือและแขน	/	*	/	*	/
	เท้า	/	*	/	*	/
	ตัวและไหล่	/	*	/	*	/
	ศีรษะ	/	*	/	*	/
14	มือและแขน	/	/	/	/	/
	เท้า	/	/	/	/	/
	ตัวและไหล่	/	/	/	/	/
	ศีรษะ	/	/	/	/	/
15	มือและแขน	/	*	/	/	*
	เท้า	-	/	/	/	/
	ตัวและไหล่	/	/	/	/	/
	ศีรษะ	-	/	/	/	/

ตารางการเปรียบเทียบลักษณะท่ารำเพลงสอนรำ (ต่อ)

ท่าที่	ลักษณะท่ารำ	ครูยก	ครูละออง	ครูเลื่อน	ครูช่วง	ครูสาวโรช
16	มือและแขน	*	/	*	/	/
	เท้า	/	/	/	/	/
	ตัวและไหล่	/	/	/	/	/
	ศีรษะ	/	/	/	/	/
17	มือและแขน	/	*	/	*	/
	เท้า	/	*	/	*	/
	ตัวและไหล่	/	*	/	*	/
	ศีรษะ	/	*	/	*	/
18	มือและแขน	*	/	/	*	/
	เท้า	*	/	/	*	/
	ตัวและไหล่	*	/	/	*	/
	ศีรษะ	*	/	/	*	/

จากตารางดังกล่าวพอสรุปได้ว่า ลักษณะท่ารำของเพลงสอนรำมีทั้งหมด 18 ท่า สามารถหาความเหมือนและความแตกต่างตามลักษณะท่าทางได้ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะมือ 18 ท่า มีลักษณะท่ารำเหมือนกันทั้ง 5 ท่าน มี 6 ท่า และต่างกัน 12 ท่า
2. ลักษณะเท้า 18 ท่า มีลักษณะเท้าที่เหมือนกันทั้ง 5 ท่าน 10 ท่า และแตกต่างกัน 8 ท่า

3. ลักษณะลำตัว 18 ท่า มีลักษณะของลำตัวและไหล่เหมือนกันทั้ง 5 ท่า
12 ท่า และแตกต่างกัน 6 ท่า

4. ลักษณะศีรษะ 18 ท่า มีลักษณะของศีรษะเหมือนกันทั้ง 5 ท่า 11 ท่า
และแตกต่างกัน 7 ท่า

จากการเปรียบเทียบท่าราชของครูโหรา 5 ท่าน ในเพลงสอนรำนี้น่า
ให้ผู้วิจัยได้ประสบการณ์และความรู้มากที่สุด ในเพลงสอนรำนี้น่าหากว่าได้ดู
โหรหลาย ๆ ท่าน เราจะเห็นว่าท่าราชจะแตกต่างกัน แต่ถ้าหากว่าเราได้ศึกษา
ท่าราชโดยนำมาแยกแยะออกเป็นส่วน ๆ แล้ว ก็จะได้เห็นว่า ลักษณะท่าราชไม่ได้
แตกต่างกันมากมาย เพียงแต่จะแตกต่างกันในส่วนของคุณลักษณะท่าที่เป็นท่าเชื่อม
ในแต่ละท่า ซึ่งครูแต่ละท่านจะรับตามความถนัดของตนเอง ในส่วนของท่าหลัก ๆ
ก็จะเหมือนกัน จะแตกต่างกันบ้างก็เพียงแต่ ลักษณะของมือ และเท้า คนละข้างกัน
เพราะลักษณะท่าราชของเพลงสอนรำนี้นี้ จะเป็นการบอกลูกศิษย์ของครูว่า เราจะ
ทำมือในลักษณะอย่างไร และจะวางมืออยู่ในระดับใดบ้าง ซึ่งในลักษณะความเหมือน
และความแตกต่างได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว